VLADA REPUBLIKE HRVATSKE

REPUBLIKA HRVATSKA
65 - HRVATSKI SABOR
ZAGREB

Primljeno	13-11-2025	
Klasifikacijska oznaka	Org. jed.	
021-03/25-09/24	65	
Urudžbeni broj	Pril.	Vrijednost
50-25-4	–	–

KLASA: 022-03/25-12/15
URBROJ: 50301-04/12-25-12

Zagreb, 13. studenoga 2025.

Hs"NP"021-03/25-09/24"50-25-4"Hs

PREDSJEDNIKU HRVATSKOGA SABORA

PREDMET: Izvješće o radu pravobranitelja za osobe s invaliditetom za 2024. godinu – mišljenje Vlade

Veza: Pismo Hrvatskoga sabora, KLASA: 021-03/25-09/24, URBROJ: 65-25-3, od 2. travnja 2025.

Na temelju članka 122. stavka 2. Poslovnika Hrvatskoga sabora („Narodne novine“, br. 81/13., 113/16., 69/17., 29/18., 53/20., 119/20. – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 123/20. i 86/23. – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske), Vlada Republike Hrvatske o Izvješću o radu pravobranitelja za osobe s invaliditetom za 2024. godinu, daje sljedeće

M I Š L J E N J E

Vlada Republike Hrvatske, u odnosu na Izvješće o radu pravobranitelja za osobe s invaliditetom za 2024. godinu (u daljnjem tekstu: Izvješće), koje je predsjedniku Hrvatskoga sabora podnio pravobranitelj za osobe s invaliditetom, aktom od 31. ožujka 2025., ukazuje na sljedeće:

U poglavlju 1. „Uvod“ (str. 9) pravobranitelj za osobe s invaliditetom (u daljnjem tekstu: pravobranitelj) ističe kako interesi osoba s invaliditetom nisu primjereno zastupani od strane posebnih skrbnika koji u postupku ne zastupaju volju osobe koju zastupaju, već iznose svoje vlastito mišljenje i ono što oni smatraju najboljim štićenikovim interesom pa joj time ne pružaju učinkovitu pravnu zaštitu. U odnosu na navedeno, Vlada Republike Hrvatske naglašava kako institut skrbništva osigurava zaštitu osobe koju se lišava poslovne sposobnosti, ali je istovremeno i ograničava u nekim aspektima života. Naime, sukladno članku 233. Obiteljskog zakona („Narodne novine“, br. 103/15., 98/19., 47/20., 49/23. - Odluka i Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske i 156/23.), zaštitu osobe s invaliditetom, ako je to moguće, potrebno je osigurati drugim sredstvima i mjerama predviđenim posebnim propisima prije nego što se donese odluka o lišenju poslovne sposobnosti i skrbničkoj zaštiti. Kada se ipak donese odluka o potrebi lišenja poslovne sposobnosti, a ista se detaljno obrazlaže, tada posebni skrbnik, kojega imenuje Hrvatski zavod za socijalni rad, ne može zastupati drugačije mišljenje iako se osoba protivi postupku, jer u protivnom bi ova zakonska odredba izgubila svrhu, odnosno to bi značilo da se osobu koja se protivi postupku lišenja poslovne sposobnosti, a njenu želju uvažava posebni skrbnik, ne bi niti trebalo lišiti poslovne sposobnosti. Vlada Republike Hrvatske ističe

kako posebni skrbnik ne iznosi svoj vlastiti stav, kako to tvrdi pravobranitelj, budući da tijelo koje ga je imenovalo, a koje je ujedno i predlagatelj, odnosno Hrvatski zavod za socijalni rad, upoznaje posebnog skrbnika sa svakim konkretnim slučajem i daje obrazloženje svoga prijedloga o nužnosti i neophodnosti skrbničke zaštite za konkretnu osobu.

U okviru poglavlja 2. „Zaštita, praćenje i promicanje prava osoba s invaliditetom", područja 2.1. „Jednakost i nediskriminacija", dijela 2.1.1. „Mirnodopski vojni invalidi i civilni invalidi rata - zapostavljena i zaboravljena kategorija osoba s invaliditetom" (str. 22), pravobranitelj navodi da su invalidnine mirnodopskih vojnih i civilnih invalida rata ostale iste više od 25 godina, za razliku od drugih skupina koje su u više navrata dobivale povećanja i jednokratne pomoći, te da ova kategorija osoba s invaliditetom nije bila obuhvaćena mjerama Vlade Republike Hrvatske za ublažavanje rasta troškova života, unatoč preporukama pravobranitelja, kao i da Ministarstvo hrvatskih branitelja ne reagira na brojne zahtjeve i preporuke za povećanje naknada što kod mirnodopskih vojnih i civilnih invalida rata stvara opravdan osjećaj zapostavljenosti i diskriminacije. Nastavno na navedeno, Vlada Republike Hrvatske ističe kako je u cilju uređenja svih pitanja i kategorija korisnika iz nadležnosti Ministarstva hrvatskih branitelja od 2016. godine doneseno nekoliko zakona. Godine 2017. donesen je Zakon o hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata i članovima njihovih obitelji („Narodne novine", br. 121/17., 98/19., 84/21. i 156/23.), kojim se uređuju prava hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji. Nadalje, 2019. godine donesen je Zakon o osobama nestalim u Domovinskom ratu („Narodne novine", broj 70/19.), kao jedinstveni zakon koji uređuje nematerijalna prava osoba nestalih u Domovinskom ratu i njihovih obitelji, kako bi saznali sudbinu svojih članova, te postupak njihovog traženja, a 2021. godine donesen je Zakon o civilnim stradalnicima iz Domovinskog rata („Narodne novine", broj 84/21.). Nadalje, u vezi s navodom pravobranitelja da su se iznosi osobne invalidnine po drugim osnovama višestruko povećavali od 2000. godine, a da se jedino iznosi osobne invalidnine prema Zakonu o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata („Narodne novine", br. 33/92., 57/92., 77/92., 27/93., 58/93., 2/94., 76/94., 108/95., 108/96., 82/01., 103/03., 148/13. i 98/19.) nisu mijenjali, Vlada Republike Hrvatske ističe kako su se do 2024. godine i prema Zakonu o hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata i članovima njihovih obitelji („Narodne novine", br. 121/17., 98/19. i 84/21.), osobna invalidnina i druga prava po osnovi oštećenja organizma određivala u postotku od proračunske osnovice te se ni ti iznosi nisu mijenjali. Također, Vlada Republike Hrvatske ističe da je 1. siječnja 2024. stupio na snagu Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata i članovima njihovih obitelji („Narodne novine", broj 156/23.), kojim su povećana prava po osnovi oštećenja organizma uvođenjem novog modela određivanja iznosa prava od osnovice koja se za svaku godinu određuje odlukom Vlade Republike Hrvatske, ovisno o ekonomskom stanju i potrebama korisnika. Planom zakonodavnih aktivnosti Vlade Republike Hrvatske za 2025. godinu, predviđeno je donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o civilnim stradalnicima iz Domovinskog rata, kojim se prethodno spomenuti model određivanja prava planira uvesti i za navedeni Zakon. U narednom razdoblju razmotrit će se i mogućnost uvođenja ovakvog modela i za Zakon o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata, kojim se uređuju prava mirnodopskih vojnih invalida te vojnih i civilnih invalida Drugog svjetskog rata. Također, Vlada Republike Hrvatske opetovano ističe da mirnodopski vojni invalidi i civilni invalidi rata imaju mogućnost ostvarivanja prava po osnovi oštećenja organizma prema Zakonu o inkluzivnom dodatku („Narodne novine", broj 156/23.). U vezi s navodom pravobranitelja kako su mirnodopski i civilni invalidi rata jedina kategorija osoba s invaliditetom koja nije bila obuhvaćena mjerama koje je Vlada Republike Hrvatske poduzimala za ublažavanje porasta troškova života, kao što je Odluka o isplati jednokratnog novčanog primanja korisnicima prava u sustavu socijalne

skrbi, mirovinskome sustavu i sustavu skrbi o hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata radi ublažavanja posljedica rasta troškova života („Narodne novine“, broj 107/23.), Vlada Republike Hrvatske ukazuje kako su prema navedenoj Odluci mirnodopski vojni invalidi i civilni invalidi rata mogli ostvariti pravo na jednokratnu novčanu isplatu ako su bili korisnici zajamčene minimalne naknade, naknade za ugroženog kupca energenta ili doplatka za pomoć i njegu prema Zakonu o socijalnoj skrbi („Narodne novine“, br. 18/22., 46/22., 119/22., 71/23., 156/23. i 61/25.). Civilni stradalnici iz Domovinskoga rata, osim u prethodno navedenim slučajevima, jednokratnu novčanu isplatu prema navedenoj Odluci mogli su ostvariti i ako su imali priznato pravo na novčanu naknadu za civilne stradalnike iz Domovinskog rata prema Zakonu o civilnim stradalnicima iz Domovinskog rata. Nastavno na navedeno, Vlada Republike Hrvatske ističe kako je kao dio paketa mjera za zaštitu od inflacije u više navrata donijela odluke o isplati jednokratnog novčanog primanja korisnicima mirovine radi ublažavanja posljedica rasta troškova života prema kojima su sve osobe, pa tako i mirnodopski vojni i civilni invalidi rata, ostvarili jednokratnu novčanu isplatu ako su bili korisnici mirovine iz obveznoga mirovinskog osiguranja, te ako im ukupno mjesečno mirovinsko primanje isplaćeno u Republici Hrvatskoj nije prelazilo iznos određen Odlukom.

Nadalje, u području 2.4. „Pristup pravosuđu“ (str. 33), u odnosu na primjer iz prakse (1) koji se odnosi na nepristupačnost Upravnog suda u Osijeku, Vlada Republike Hrvatske naglašava kako se po zaprimanju informacija o identificiranim preprekama, a nakon što se s trenutnim zakupodavcem prostora Upravnog suda u Osijeku bezuspješno pokušalo iznaći rješenje za osiguranje pristupačnosti, pristupilo pronalasku drugog prostora za smještaj Upravnog suda u Osijeku, te se očekuje da se u 2025. godini isti preseli na novu lokaciju koja ima osiguranu pristupačnost dizalom. Dodatno, vezano uz osiguranje pristupačnosti, Vlada Republike Hrvatske ponovno ističe ograničenja postojećih prostora koja koriste pravosudna tijela, a koja ograničenja proizlaze iz vlasničkih struktura, ali i fizičkih ograničenja samih zgrada te nužnost primjene principa razumne prilagodbe u skladu s mogućim. U odnosu na primjer iz prakse (2) u istom području Izvješća (str. 34), kojim se ukazuje na dugotrajnost postupka pred sudovima koji pogađa sve građane pa tako i osobe s invaliditetom, a vezano za naziv kaznenog djela iz članka 172. Kaznenog zakona („Narodne novine“, br. 125/11., 144/12., 56/15., 61/15. - ispravak, 101/17., 118/18., 126/19., 84/21, 114/22., 114/23. i 36/24.), Vlada Republike Hrvatske ukazuje da je ispravan naziv kaznenog djela „Povreda dužnosti uzdržavanja“, a ne „povreda uzdržavanja“ kako je navedeno u Izvješću.

U području 2.5. „Postupanja prema osobama s duševnim smetnjama u psihijatrijskim ustanovama“ (str. 44), pravobranitelj preporučuje da je potrebno, kako bi se osiguralo poštivanje zakonskih prava osoba koje se nalaze na smještaju radi liječenja u psihijatrijskim ustanovama, u materijalnom i kadrovskom smislu osnažiti Povjerenstvo za zaštitu osoba s duševnim smetnjama, radi provođenja nadzora nad primjenom mjera prisile, ali i radi izvršavanja drugih njihovih ovlasti sukladno Zakonu o zaštiti osoba s duševnim smetnjama („Narodne novine“, broj 76/14.). Nastavno na navedene preporuke, Vlada Republike Hrvatske ukazuje da je Odlukom ministra pravosuđa, uprave i digitalne transformacije osnovana Radna skupina za izradu Nacrta prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama, te će osnaživanje Povjerenstva za zaštitu osoba s duševnim smetnjama na normativnoj razini biti predmetom razmatranja navedene Radne skupine.

U odnosu na područje 2.6. „Zatvorski sustav“, u dijelu 2.6.1. „Neubrojivi počinitelji kaznenih djela u zatvorskom sustavu“ (str. 50), u kojemu pravobranitelj iznosi primjer iz prakse u kojemu mu se pritužbom obratila majka radi zaštite prava sina s psiho-socijalnim teškoćama, koji je u neubrojivom stanju počinio protupravno djelo, te mu je zbog opasnosti od počinjenja težeg kaznenog djela određen istražni zatvor, a koja mjera se provodila u zatvoru, Vlada Republike Hrvatske ukazuje kako neubrojive osobe mogu biti počinitelji protupravnih djela, a ne samo kaznenih djela. Uz navedeno ističe se kako je Zakonom o kaznenom postupku („Narodne novine“, br. 152/08., 76/09., 80/11., 121/11. – pročišćeni tekst, 91/12. – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 143/12., 56/13., 145/13., 152/14., 70/17., 126/19., 126/19. – Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske, 130/20. – Odluka i Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske, 80/22., 36/24. i 72/25.), propisano da će sud, ako nakon provedene rasprave utvrdi da je optuženik u stanju neubrojivosti počinio protupravno djelo, donijeti presudu kojom se utvrđuje da je optuženik počinio protupravno djelo.

Dodatno, u odnosu na preporuke pravobranitelja u istom dijelu Izvješća (str. 51) da je potrebno nastaviti poduzimati potrebne mjere radi osiguravanja pristupačnosti kaznenih tijela osobama s invaliditetom svih vrsta oštećenja; da Ministarstvo zdravstva i Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije moraju iznaći zajedničko rješenje za osiguravanje primjerene zdravstvene skrbi i smještaja istražnim zatvorenicima koji su u vrijeme počinjenja protupravnog djela bili neubrojivi na način da se regulira izdržavanje istražnog zatvora na odjelima za forenzičnu psihijatriju zdravstvenih ustanova ili u bolnici za osobe lišene slobode gdje će im biti zajamčena sigurnost i primjerena skrb o zdravlju, te da Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije prilikom planiranja i organiziranja nabave specijalnih vozila za prijevoz zatvorenika/uhićenika za kaznena tijela u koja se upućuju osobe s invaliditetom koje se kreću u invalidskim kolicima ili pomoću drugih ortopedskih pomagala, omogući nabavu ili *outsourcing* odgovarajućih kombi vozila za prijevoz zatvorenika u invalidskim kolicima, Vlada Republike Hrvatske ističe kako će Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, Uprava za zatvorski sustav i probaciju, nastaviti i dalje poduzimati potrebne mjere radi osiguravanja pristupačnosti kaznenih tijela osobama s invaliditetom svih vrsta oštećenja. Osim toga ukazuje se i na to kako se sukladno odredbama članka 135. u vezi s člankom 551. Zakona o kaznenom postupku, okrivljenik protiv kojeg je određen istražni zatvor zbog postojanja vjerojatnosti da bi zbog težih duševnih smetnji mogao počiniti teže kazneno djelo, odlukom upravitelja zatvora upućuje u Zatvorsku bolnicu u Zagrebu ili odgovarajuću psihijatrijsku ustanovu koja je dužna primiti okrivljenika i pružiti mu potrebnu zdravstvenu skrb. U zatvorskom sustavu u 2024. godini zaprimljeno je ukupno 238 okrivljenika kojima je sud odredio istražni zatvor prema odredbama članka 551. Zakona o kaznenom postupku, među kojima je bio jedan maloljetnik. Ukupno 133 okrivljenika (55,88 %) do donošenja pravomoćnog rješenja o prisilnom smještaju, ili ukidanju istražnog zatvora, bilo je smješteno u Zatvorskoj bolnici u Zagrebu, 50 okrivljenika (21,01 %) bilo je smješteno u odgovarajuće vanjske psihijatrijske ustanove, dok čak 55 okrivljenika (23,11 %) do kraja 2024. godine nije upućeno u odgovarajuću ustanovu već su se nalazili u zatvorima, među njima neki i cijelo vrijeme trajanja istražnog zatvora. Također, Vlada Republike Hrvatske naglašava kako je prosječno trajanje boravka ovih okrivljenika u Zatvorskoj bolnici u Zagrebu tijekom 2024. godine iznosilo 105 dana, uključujući i vrijeme nakon donošenja pravomoćnog rješenja o prisilnom smještaju i liječenju, kada bi osoba morala biti upućena u odgovarajuću psihijatrijsku bolnicu, no što se, ponekad, još neko vrijeme čeka uslijed nedostatka kapaciteta bolnica. U 2024. godini došlo je do povećanja broja okrivljenika kojima je sud odredio istražni zatvor prema odredbama članka 551. Zakona o kaznenom postupku, za čak 39,18 % u odnosu na 2023. godinu, slijedom čega kapaciteti psihijatrijskih ustanova i Zatvorske bolnice u Zagrebu ne

uspijevaju adekvatno odgovoriti na povećane potrebe za smještajem ovih okrivljenika. Iako je Zatvorska bolnica u Zagrebu u 2024. godini primila više okrivljenika nego prethodnih godina, dio njih cijelo vrijeme izvršavanja mjere istražnog zatvora proveo je u nekom od zatvora zbog nemogućnosti smještaja u odgovarajuću psihijatrijsku ustanovu ili Zatvorsku bolnicu u Zagrebu. S obzirom na navedene poteškoće s nedostatkom kapaciteta u oba sustava, Vlada Republike Hrvatske ističe kako će Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije u suradnji s Ministarstvom zdravstva tijekom 2025. godine i dalje poduzimati aktivnosti radi pronalaženja prikladnog modela odgovora na ovaj izazov te da je u planu tijekom 2025. godine od strane Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije izvršiti analizu postupanja službenika pravosudne policije u slučajevima prijevoza osoba lišenih slobode koje se kreću uz pomoć invalidskih kolica ili drugih ortopedskih pomagala. Cilj analize je utvrditi postojeće stanje, identificirati konkretne potrebe na terenu te razmotriti mogućnosti za unaprjeđenje uvjeta prijevoza u skladu s načelima humanog postupanja i jednakog pristupa. Uz to, ističe se da će na temelju rezultata analize, u suradnji s nadležnim službama za materijalno-financijske poslove, Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije izraditi plan vezano uz moguća ulaganja u nabavu ili *outsourcing* specijaliziranih vozila za prijevoz osoba s invaliditetom. U okviru tog plana razmotrit će se svi relevantni aspekti, uključujući troškovna učinkovitost, operativna izvedivost te mogućnost osiguranja kontinuirane dostupnosti odgovarajućih prijevoznih kapaciteta. Provedba predmetnog plana predviđena je počevši od financijske 2026. godine, sukladno raspoloživim proračunskim sredstvima i prioritetima u okviru strateškog planiranja razvoja zatvorskog sustava.

U području 2.8. „Poštivanje doma i obitelji", u dijelu 2.8.2. „Rodiljne i roditeljske potpore" (str. 61-63), pravobranitelj se očituje na prava iz sustava rodiljnih i roditeljskih potpora te daje preporuke za uređivanje sustava navodeći konkretne primjere iz prakse te ukazujući na pitanje ostvarivanja prava roditelja djece s teškoćama u razvoju, točnije oca koji je pomorac i koji ima trajni ugovor s poslodavcem na godinu dana te je deset tjedana na brodu, a pet tjedana kod kuće, a prilikom svakog povratka s broda Lučka kapetanija ga odjavljuje slijedom čega se on smatra nezaposlenom osobom. Nastavno na navedeno, Vlada Republike Hrvatske ističe kako u tom razdoblju majka djeteta ne ostvaruje prava iz sustava rodiljnih i roditeljskih potpora po osnovi djeteta s teškoćama u razvoju s obzirom na to da je uvjet za ostvarenje toga prava da su oba roditelja zaposlena te da se Zakonom o rodiljnim i roditeljskim potporama („Narodne novine", br. 152/22. i 34/25.), uređuju uvjeti i način ostvarivanja prava sa svrhom zaštite materinstva, njege novorođenog djeteta i njegova podizanja, ravnopravne podjele prava i obveza skrbi o djetetu između oba roditelja te usklađenosti obiteljskog i poslovnog života. Nadalje, ukazuje se da Zakon o rodiljnim i roditeljskim potporama, propisuje i uvjete za ostvarivanje prava roditelja djece s teškoćama u razvoju, te izrijekom propisuje da pravo na dopust ili pravo na rad s polovicom punog radnog vremena radi njege djeteta s teškoćama u razvoju može koristiti samo jedan od zaposlenih ili samozaposlenih roditelja prema međusobnom dogovoru ili po odluci nadležnog suda. Pravo ostvaruje samo jedan roditelj, pod uvjetom da su oba zaposlena na puno radno vrijeme. Zakonom o rodiljnim i roditeljskim potporama, omogućeno je i da zaposleni i samozaposleni roditelj može nastaviti koristiti pravo još najduže 60 dana od dana prestanka statusa drugog roditelja kao zaposlene ili samozaposlene osobe (članak 28. Zakona o rodiljnim i roditeljskim potporama). Slijedom navedenoga, Vlada Republike Hrvatske naglašava da u slučaju gubitka statusa zaposlene ili samozaposlene osobe jednog roditelja, a koje traje kraće od 60 dana, supružnik ne gubi pravo na dopust odnosno rad s polovicom punog radnog vremena radi njege djeteta s teškoćama u razvoju.

Nadalje, u odnosu na navod pravobranitelja unutar područja 2.11. „Sloboda od izrabljivanja, nasilja i zlostavljanja“, dijela 2.11.2. „Seksualno nasilje nad djecom s teškoćama u razvoju“ o tome kako je policija podnijela državnom odvjetništvu prijavu na počinjenje kaznenih djela spolna zlouporaba djeteta mlađeg od petnaest godina i zadovoljavanje pohote pred djetetom mlađim od petnaest godina za jednog počinitelja iz primjera iz prakse, dok je za drugog podnijela prijavu za počinjenje kaznenog djela spolna zlouporaba djeteta mlađeg od petnaest godina (str. 73), Vlada Republike Hrvatske ističe da se u tom slučaju radi o kaznenoj prijavi, te je ispravni naziv kaznenog djela „zadovoljenje pohote pred djetetom mlađim od petnaest godina“, a ne „zadovoljavanje pohote pred djetetom mlađim od petnaest godina“ kako pravobranitelj navodi u Izvješću. Nadalje, u odnosu na dio teksta u istom području u dijelu u kojem se navode kaznena djela usmjerena prema dječacima s teškoćama u razvoju (str. 74), Vlada Republike Hrvatske ističe kako je ispravno reći „Prouzročenje smrti iz nehaja“, a ne „Prouzročene smrti iz nehaja“ kako navodi pravobranitelj. U odnosu na navode pravobranitelja u istom području (str. 77) o tome da su najčešće žrtve kaznenog djela nasilja u obitelji iz članka 179. žene s tjelesnim invaliditetom, Vlada Republike Hrvatske ukazuje kako su žene s tjelesnim invaliditetom najčešće žrtve kaznenog djela nasilja u obitelji iz članka 179.a Kaznenog zakona.

U odnosu na preporuku pravobranitelja u području 2.12. „Zdravstvo“, dijelu 2.12.1. „Onkološka skrb“ (str. 82) o suradnji sustava zdravstva s organizacijama civilnog društva budući da je povezanost između civilnog sektora i sustava zdravstva važna kako bi se stvorio djelotvoran sustav prevencije raka, njegovog ranog otkrivanja, pravovremenog i djelotvornog liječenja, pružanja podrške i pomoći oboljelima i članovima njihovih obitelji, te razvijali ostali programi i prakse koje će se provoditi u korist oboljelih, Vlada Republike Hrvatske naglašava kako su udruge pacijenata izuzetno važni dionici provedbe Nacionalnog strateškog okvira protiv raka do 2030., te su važni partneri i suradnici u provedbi aktivnosti nacionalnih preventivnih programa ranog otkrivanja raka. Uz navedeno, predstavnici udruga imenovani su u radne skupine i povjerenstva Ministarstva zdravstva za koordinaciju provedbe nacionalnih programa ranog otkrivanja raka.

U odnosu na navode pravobranitelja u dijelu 2.12.2. „Palijativna skrb“ (str. 84), o tome da se palijativna skrb razvija u primarnoj zdravstvenoj zaštiti, no da je zamjetan nedostatak liječnika obiteljske medicine na primarnoj razini, kao i mobilnih palijativnih timova koje čine liječnici i medicinske sestre, Vlada Republike Hrvatske ističe kako mobilne palijativne timove čine doktor medicine specijalist s posebnom edukacijom iz palijativne skrbi i prvostupnica sestrinstva s posebnom edukacijom iz palijativne skrbi.

Nastavno na navode pravobranitelja u istom dijelu (str. 84) o tome da bi bolja izvanbolnička podrška u zajednici uslijed nedostatka medicinskog kadra i sveobuhvatnija podrška kroz dnevne i poludnevne boravke pozitivno utjecala na bolničku skrb koja ne bi bila toliko opterećena, Vlada Republike Hrvatske ističe kako je novom Mrežom javne zdravstvene službe iz svibnja 2024. povećan broj palijativnih postelja u stacionarima domova zdravlja s 44 na 130, što uključuje i ugovaranje palijativnih postelja u domovima zdravlja koji ih do sada nisu imali pa je tako u stacionaru Doma zdravlja Zadarske županije predviđeno 10 palijativnih postelja. Također, Vlada Republike Hrvatske naglašava kako je predviđeno i ugovaranje 14 palijativnih postelja u Ustanovi za palijativnu skrb Hospicij „Blaženi Miroslav Bulešić“.

U odnosu na preporuku pravobranitelja (str. 85) Ministarstvu zdravstva da je potrebno jasno razgraničiti razine zdravstvene skrbi i djelokrug rada unutar razina zdravstvene skrbi, Vlada Republike Hrvatske ističe kako su razine zdravstvene djelatnosti jasno definirane Zakonom o zdravstvenoj zaštiti („Narodne novine“, br. 100/18., 125/19., 147/20., 119/22., 156/22., 33/23., 36/24. i 102/25.).

U dijelu 2.12.4. „Dostupnost ortopedskih pomagala i lijekova“ (str. 89), koji se odnosi na svrhu ortopedskog pomagala da u najvećoj mogućoj mjeri nadomjesti nedostatak uzrokovan oštećenjem, kako bi osobe s invaliditetom i djeca s teškoćama u razvoju bila što neovisnija u životnom funkcioniranju, Vlada Republike Hrvatske ističe da sukladno odredbama Pravilnika o ortopedskim i drugim pomagalima („Narodne novine“, br. 62/19., 40/20., 81/20. i 156/22.), osigurana osoba ostvaruje pravo na pomagala koja su utvrđena listama pomagala na osnovi propisane medicinske indikacije za svako pojedino pomagalo u skladu s listama pomagala te odgovarajuće medicinske dokumentacije kojom se dokazuju te indikacije.

Vezano za primjedbu pravobranitelja u istom dijelu (str. 89) koja se odnosi na problematiku dostupnosti „primjerenih“ ortopedskih pomagala, Vlada Republike Hrvatske ističe da Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje na prijedlog i u suradnji sa stručnim društvima Hrvatskog liječničkog zbora i drugim odgovarajućim stručnim društvima i referentnim centrima ministarstva nadležnog za zdravstvo kontinuirano provodi unaprjeđenje standarda te izmjenu ili dopunu medicinskih indikacija za primjenu pomagala koja se nalaze na listama pomagala, sukladno Pravilniku o mjerilima za stavljanje medicinskih proizvoda na osnovnu i dodatnu listu medicinskih proizvoda Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje te mjerilima za određivanje cijena medicinskih proizvoda („Narodne novine“, br. 5/19. i 146/22.). Prijedlog za stavljanje na listu pomagala može podnijeti proizvođač u Republici Hrvatskoj ili predstavnik i/ili distributer za Republiku Hrvatsku koji ima ovlaštenje proizvođača. Bez prijedloga gore rečenih podnositelja prijedloga, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje ne može samoinicijativno stavljati pomagala na liste pomagala bez odgovarajućih podataka o samom pomagalu. Osim distributera, prijedlog za izmjenu ili dopunu medicinske indikacije, odnosno smjernice za ostvarivanje prava na medicinski proizvod koji se već nalazi na listama medicinskih proizvoda Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, mogu podnijeti i stručna društva Hrvatskog liječničkog zbora i druga odgovarajuća stručna društva te referentni centri ministarstva nadležnog za zdravstvo, uz odgovarajuću, Pravilnikom o mjerilima za stavljanje medicinskih proizvoda na osnovnu i dodatnu listu medicinskih proizvoda Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje te mjerilima za određivanje cijena medicinskih proizvoda, propisanu dokumentaciju. Vlada Republike Hrvatske naglašava kako je temeljem prethodnih izvješća pravobranitelja napravljena velika revizija pomagala koja se koriste kod bolesnika s amputiranim donjim ekstremitetima. S tim u vezi, tijekom 2024. godine na Osnovnu listu pomagala stavljeno je 112 novih predmetnih pomagala (stopala, protetička koljena, silikonski i poliuretanski ulošci, razni drugi dijelovi proteza) te šest predmetnih pomagala na Dodatnu listu pomagala (stopala, protetička koljena, silikonski i poliuretanski ulošci, razni drugi dijelovi proteza), dok je tijekom 2025. godine na Osnovnu listu pomagala stavljeno šest novih pomagala (zglob kuka - dječji, stopala, protetička koljena, silikonski i poliuretanski ulošci, razni drugi dijelovi proteza). Dodatno, Vlada Republike Hrvatske napominje da se na liste stavljaju ponuđena suvremena pomagala ako su ista preporučena od struke i imaju odgovarajuću dokumentaciju kojom se dokazuje sigurnost i efikasnost primjene pomagala. Od suvremenih pomagala koja su stavljena na liste pomagala u zadnjih godinu dana mogu se spomenuti senzori za mjerenje šećera u međustaničnoj tekućini, inzulinske pumpe, uređaji za disanje, uređaji za provođenje hemodijalize i drugo.

U vezi s mišljenjem pravobranitelja u istom dijelu (str. 90) kako se prilikom opremanja zdravstvenih ustanova treba rukovoditi i specifičnim potrebama osoba s invaliditetom, a koji su ujedno i pacijenti pojedine zdravstvene ustanove, te kako je u interesu struke i zdravstvenih ustanova da budu opremljene adekvatnim pomagalima koja će im omogućiti što kvalitetnije obavljanje posla i sa što manje rizika, Vlada Republike Hrvatske naglašava kako zdravstvene ustanove kontinuirano, sukladno potrebama i mogućnostima, investiraju sredstva za uklanjanje građevinskih prepreka u svrhu osiguravanja pristupačnosti usluga u zdravstvenim ustanovama, zatim za osiguravanje informacijske podrške za gluhe, slijepe i druge osobe s invaliditetom u zdravstvenim ustanovama te za opremanje zdravstvenih ustanova potrebnim funkcionalnim pomagalima, kao i osiguravanje specifičnih informacija koje se odnose na osobe s invaliditetom. Također, Vlada Republike Hrvatske naglašava kako se preporuke pravobranitelja pretežito odnose na aktivnosti čija provedba je u tijeku poput donošenja novog nacionalnog programa razvoja palijativne skrbi u Republici Hrvatskoj. Ujedno, Vlada Republike Hrvatske opetovano naglašava da su kroz Europski socijalni fond plus (u daljnjem tekstu: ESF+) planirana sredstva vezano za edukaciju zdravstvenih radnika iz sustava palijativne skrbi, međutim, poziv još nije objavljen.

Nastavno na primjedbu pravobranitelja u istom dijelu (str. 90) koja se odnosi na dostupnost adekvatnih očnih pomagala u odnosu na ona koja se nalaze na listama pomagala Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, posebice kada je u pitanju cijena utvrđena za iste, Vlada Republike Hrvatske naglašava kako je Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje u okviru svoje nadležnosti propisane Pravilnikom o mjerilima za stavljanje medicinskih proizvoda na osnovnu i dodatnu listu medicinskih proizvoda Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje te mjerilima za određivanje cijena medicinskih proizvoda, sazvao sastanak sa stručnim društvom odgovarajuće specijalnosti u cilju pronalaženja rješenja o poboljšanju i unaprjeđenju prava osiguranih osoba kada su u pitanju pomagala iz predmetne skupine. Osim toga, Vlada Republike Hrvatske ističe kako se Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje samoinicijativno obratio distributerima/isporučiteljima predmetnih pomagala s ciljem da Hrvatskom zavodu za zdravstveno osiguranje dostave prijedlog za uvrštavanje očnih pomagala, osuvremenjena i modernizirana te se očekuje dostava istih. Za sada niti jedan od isporučitelja nije iskazao interes za stavljanje očnih pomagala za djecu na liste pomagala Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje.

U odnosu na primjedbu pravobranitelja u istom dijelu (str. 90) koja se odnosi na nedostupnost moderne asistivne tehnologije na teret obveznoga zdravstvenog osiguranja, Vlada Republike Hrvatske ističe da je Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje član Programskog odbora za unaprjeđivanje dostupnosti asistivne tehnologije i usluga potpomognute komunikacije (PK) pri UNICEF-u, u kojem odboru Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje ima savjetodavnu ulogu kada je u pitanju zakonodavni okvir stavljanja pomagala na liste pomagala. Također, Vlada Republike Hrvatske naglašava da se kroz medije često koristi pojam „asistivne tehnologije“ kod bolesnika koji imaju potrebu za takvom tehnologijom radi bolje komunikacije s društvom, pogotovo kod djece s razvojnim poremećajima. Do danas, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje nije zaprimio zahtjeve za stavljanjem nekih od medicinskih proizvoda koji se koriste u smislu termina „asistivna tehnologija“. Da bi Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje uopće mogao razmatrati prijedloge za stavljanjem takve tehnologije na liste pomagala, potrebno je da netko podnese zahtjev Hrvatskom zavodu za zdravstveno osiguranje, a da bi se zahtjev za stavljanje na liste pomagala mogao podnijeti, prethodno je potrebno ishoditi valjano odobrenje za stavljanje u promet takvog pomagala u smislu da je isto registrirano od strane regulatornog tijela kao medicinski proizvod, a ne kao drugo „pomagalo“.

Nadalje, vezano za navode pravobranitelja u istom dijelu Izvješća (str. 90) o tome da određena pomagala (primjerice ortoze), s ograničenim rokom uporabe, zbog fizičkih promjena djeteta s teškoćama u razvoju koje se događaju unutar takvog roka, prestaju biti upotrebljiva te o zaprimanju pritužbi koje su se odnosile i na složenost i dugotrajnost postupka ostvarivanja prava na ortopedsko pomagalo, Vlada Republike Hrvatske napominje kako je odredbama Pravilnika o ortopedskim i drugim pomagalima, utvrđeno da osigurana osoba ostvaruje pravo na novo pomagalo kada je dosadašnje dotrajalo ili više nije funkcionalno, ali u pravilu ne prije isteka utvrđenog roka uporabe, odnosno kako postoji mogućnost da se osiguranoj osobi može, iznimno, unutar propisanog roka uporabe pomagala odobriti nabava novoga istovrsnog pomagala ili njegovog dijela ako je pomagalo prema nalazu nadležnog doktora dotrajalo, odnosno postalo neuporabljivo za osiguranu osobu zbog nastalih anatomskih, fizioloških te funkcionalnih promjena, a koje nisu posljedica nekorištenja pomagala odnosno korištenja pomagala na nepropisan način. Odobrenje za nabavu novog istovrsnog pomagala ili njegovog dijela daje liječničko povjerenstvo Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje ili liječničko povjerenstvo za pomagala Direkcije Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje ako su ovlašteni za davanje odobrenja za to pomagalo prema listama pomagala. Vodeći računa o tome da pomagala moraju biti funkcionalna, ako se javi potreba za promjenom pomagala i prije roka utvrđenog u listi kao rok uporabe pomagala, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje je svojim propisima omogućio da osigurane osobe imaju mogućnost ostvariti i pravo na popravak, raniju zamjenu ili propisivanje novog pomagala. Također, Vlada Republike Hrvatske ističe da Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje sustavno i dalje osigurava dodatna sredstva u okviru realnih mogućnosti za stalno unaprjeđenje prava osiguranih osoba na ortopedska i druga pomagala stavljena na liste pomagala Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, kao i za stavljanje novih, suvremenih pomagala te povećanje njihove dostupnosti, a što je razvidno iz kontinuiranog porasta potrošnje Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje za ortopedska i druga pomagala koja su stavljena na liste pomagala Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje.

Nadalje, u istom dijelu Izvješća (str. 90) vezano uz primjedbu pravobranitelja koja se odnosi na problem u dostupnosti lijekova za rijetke bolesti koji često nisu na listi lijekova Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje zbog čega su osobe s invaliditetom i roditelji djece s teškoćama u razvoju primorani istupima u medijima utjecati na promjenu/ubrzanje odluke o dostupnosti lijeka, Vlada Republike Hrvatske naglašava da se na Osnovnoj listi lijekova Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje nalaze lijekovi koji se financiraju iz sredstava obveznoga zdravstvenog osiguranja, a među njima se nalaze i mnogobrojni lijekovi za liječenje rijetkih bolesti i svi su osiguranim osobama Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje koje zadovoljavaju kriterije za primjenu tih lijekova, a koji su navedeni uz pojedini lijek na Osnovnoj listi lijekova, dostupni u cijelosti na teret sredstava obveznoga zdravstvenog osiguranja. Postupak stavljanja lijekova na listu lijekova koji se financiraju iz sredstava obveznoga zdravstvenog osiguranja provodi se sukladno odredbama Pravilnika o mjerilima za stavljanje lijekova na listu lijekova Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, kao i načinu utvrđivanja cijena lijekova koje će plaćati Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje te načinu izvještavanja o njima („Narodne novine“, br. 33/19., 72/23. i 87/23. - ispravak). Prema odredbama navedenoga Pravilnika, zahtjev za stavljanje lijeka na listu lijekova može podnijeti nositelj odobrenja za stavljanje lijeka u promet ili njegov ovlašteni predstavnik (farmaceutska trgovačka društva). Hoće li se lijek financirati iz sredstava obveznoga zdravstvenog osiguranja odlučuje se kroz postupak stavljanja lijeka na listu lijekova Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, a koji je, kao i rokovi u kojima se postupak odvija, propisan pravilnikom kojeg donosi ministar nadležan za zdravstvo. Iznimno, skupi lijekovi koji

se primjenjuju u liječenju rijetkih bolesti izdvojeni su na osnovnoj listi lijekova i u tzv. Popis posebno skupih lijekova s obzirom na to da trošak primijenjenih lijekova kod osiguranih osoba Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje ne opterećuje bolničke proračune, već se sredstva za njihovu primjenu osiguravaju na posebnoj poziciji Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje namijenjenoj za posebno skupe lijekove. Na taj je način osigurana veća dostupnost lijekovima za liječenje rijetkih bolesti. Između ostalih lijekova, na listi postoje lijekovi za liječenje sljedećih rijetkih bolesti: za liječenje enzimskih poremećaja (npr. mukopolisaharidoza, Pompeova bolest, Gaucherova bolest, Fabryjeva bolest itd.), zatim lijekovi za liječenje spinalne mišićne atrofije, za liječenje hemofilije, za liječenje rijetkih hematoloških i onkoloških bolesti, zatim lijekovi za liječenje cistične fibroze, Duchenove mišićne distrofije, za prevenciju hereditarnog angioedema, za liječenje epileptičkih napadaja povezanih s Lennox-Gastutovim sindromom, s Dravet sindromom, s kompleksom tuberozne skleroze itd. Vlada Republike Hrvatske napominje da Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, u svrhu osiguranja što brže dostupnosti lijekova osiguranim osobama Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, na liste lijekova stavlja lijekove za liječenje rijetkih bolesti iako je većina njih odobrena u ubrzanom postupku od strane regulatornih agencija (EMA - Europska agencija za lijekove) i iako se tako odobreni lijekovi nalaze pod dodatnim praćenjem, što Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje stavlja u nepovoljan položaj i visoki rizik financijske štete ako lijek nije učinkovit, kao što je prikazano u studijama temeljem kojih se lijek odobrio za stavljanje u promet. Vlada Republike Hrvatske ističe recentni primjer lijeka zaštićenog naziva Translarna, koji se primjenjivao i u Republici Hrvatskoj kod osiguranih osoba Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje za liječenje mišićne distrofije. Lijek je bio godinama financiran od strane Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje s pozicije namijenjene za posebno skupe lijekove. Aktualno, temeljem nalaza praćenja učinkovitosti lijeka u stvarnom životu, Europska komisija nastavno na mišljenje regulatorne agencije (EMA) je odbila produžiti odobrenje za stavljanje lijeka u promet zbog nedokazane kliničke učinkovitosti. Razvidno je da je Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje financirao primjenu navedenoga lijeka kako bi osigurao njegovu „dostupnost" oboljelima od rijetke bolesti, a što se kasnije pokazalo kao neutemeljena primjena zbog nedovoljno dokazane učinkovitosti. Zbog navedenoga, uvijek je potrebno procjenjivati važnost takvog ubrzanog stavljanja lijekova na listu, koji predstavljaju znatan financijski trošak za Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, u odnosu na korist koju takvi lijekovi mogu imati kod oboljelih od rijetkih bolesti, te voditi računa o raspoloživim financijskim sredstvima Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje za pružanje sveukupne zdravstvene zaštite svim osiguranim osobama u svim njihovim zdravstvenim potrebama. Isto tako, naglašava se da Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje ne može utjecati na brzinu kojom će nositelj odobrenja predati zahtjev za stavljanje lijeka na listu. Kao jedan od primjera koje treba spomenuti su lijekovi za liječenje cistične fibroze, rijetke bolesti za koju se kroz medije prozivao Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje zbog sporosti rješavanja predmeta. Iako su u Republici Hrvatskoj postojali bolesnici s dokazanom bolesti, a lijek za liječenje cistične fibroze je bio registriran od regulatorne agencije (EMA), nositelju odobrenja trebalo je više od pet godina nakon odobrenja lijeka u Europskoj uniji da preda zahtjev za stavljanje lijeka na Osnovnu listu lijekova Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje. Dakle, tu se ne može reći da je Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje kasnio u svojim postupanjima jer zahtjev nije niti bio predan. Zaključno, ističe se da će u budućnosti Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, u okviru raspoloživih financijskih sredstava, nastaviti s kontinuiranim uvrštavanjem novih lijekova na važeće liste lijekova, ovisno o tome kako će dolaziti prijedlozi nositelja odobrenja, uvažavajući pritom mišljenje struke i njezinih eminentnih predstavnika koji se nalaze u povjerenstvu za lijekove, a s ciljem dostupnosti lijekova u stopostotnom iznosu osiguranim osobama oboljelim od rijetke bolesti.

Nastavno na preporuku pravobranitelja u istom području, dijelu 2.12.6. „Pravo na osnovno zdravstveno osiguranje“ (str. 94), kojom se Ministarstvu rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike preporučuje razmatranje donošenja novog Pravilnika o mjerilima i postupku za utvrđivanje nesposobnosti za samostalan život i rad i nedostatak sredstava za uzdržavanje za osobe s prebivalištem u Republici Hrvatskoj kojima se zdravstvena zaštita ne osigurava po drugoj osnovi, a koji će biti usklađen s važećim Zakonom o obveznom zdravstvenom osiguranju („Narodne novine“, br. 80/13., 137/13., 98/19., 33/23. i 105/25.), Vlada Republike Hrvatske ističe kako je odredbom članka 15. Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju, propisano da se osobe s prebivalištem odnosno odobrenim stalnim boravkom ili dugotrajnim boravištem u Republici Hrvatskoj koje nemaju sredstava za uzdržavanje i osobe koje su nesposobne za samostalan život i rad, a pod uvjetom da nemaju sredstava za uzdržavanje, osiguravaju na obvezno zdravstveno osiguranje kao osigurane osobe na osnovi rješenja koje u prvom stupnju donosi nadležno upravno tijelo jedinice područne (regionalne) samouprave, odnosno Grad Zagreb, u čijem je djelokrugu obavljanje povjerenih im poslova državne uprave koji se odnose na socijalnu skrb, ako obvezno zdravstveno osiguranje ne mogu ostvariti po drugoj osnovi. Nadalje, Vlada Republike Hrvatske ističe da je propisano da se žalba na rješenje izjavljuje ministarstvu nadležnom za poslove socijalne skrbi te da mjerila i način utvrđivanja nesposobnosti za samostalan život i rad i nedostatka sredstava za uzdržavanje pravilnikom propisuje ministar nadležan za poslove socijalne skrbi. Vlada Republike Hrvatske opetovano ističe kako je za izradu gore navedenoga Prijedloga pravilnika 2023. godine osnovana Radna skupina u koju su imenovani predstavnici Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, Ministarstva zdravstva, Ministarstva financija te Zavoda za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, kao i predstavnici Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike. Članovi radne skupine izradili su Nacrt prijedloga pravilnika te je isti bio tijekom studenoga 2023. objavljen na portalu e-Savjetovanje. Međutim, Pravilnik ipak nije objavljen budući da su članovi Radne skupine imali dvojbe u provedbi spomenutog članka Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju, te je zaključeno da će se ministarstvu nadležnom za zdravstvo predložiti izmjena članka 15. Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju.

Nastavno na upite pravobranitelja Ministarstvu rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, Ministarstvu zdravstva i Ministarstvu obrazovanja, znanosti i mladih u području 2.13. „Djeca s teškoćama u razvoju“, dijelu 2.13.1. „Autizam“ (str. 98-99), o tome kada će se uskladiti postojeći zakoni i stvoriti pravni okvir koji omogućuje međuresornu suradnju i financiranje sustava socijalne skrbi, odgoja i obrazovanja te zdravstvene zaštite, odnosno definiranje zajedničke nadležnosti i odgovornosti ministarstava obrazovanja, socijalne skrbi i zdravstva radi osiguravanja integriranih usluga za djecu i odrasle osobe s autizmom; na koji će se način i kada osigurati pristup dijagnostici, odnosno uslugama rane intervencije i mobilnih multidisciplinarnih stručnih timova na lokalnoj razini, radi podrške djeci i roditeljima; da li se i na koji način namjerava redefinirati pravni status centara za autizam kako bi mogli pružati multidisciplinarne usluge, odnosno proširiti svoju djelatnost za pružanje integriranih usluga djeci i odraslima, odnosno, da li se planiraju donijeti drugačija sustavna rješenja i koja, te na koji način se u daljnjim aktivnostima namjerava osigurati regionalna pokrivenost cjelovitim uslugama za djecu i odrasle osobe s autizmom, Vlada Republike Hrvatske ističe da je pri Ministarstvu zdravstva osnovana Izvršna radna skupina za izradu nacionalnog strateškog plana za ranu intervenciju u djetinjstvu te je trenutno u tijeku priprema nacionalnog strateškog plana za ranu intervenciju u djetinjstvu. Naime, s ciljem razvoja i osiguravanja pristupačnosti usluge rane dijagnostike i intervencije za djecu s poremećajima iz autističnog spektra,

pokrenuta je inicijativa međuresornog i transdisciplinarnog pristupa u osiguravanju podrške djeci i obiteljima uspostavljanjem jedinstvenog sustava podrške, kako za djecu, tako i za obitelji s obzirom na to da niti jedan resor nema kapacitete da odgovori na potrebe djece i obitelji samostalno i sveobuhvatno. Postojeći centri za autizam, čiji su osnivači jedinice lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave, provode odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju osoba s poremećajima iz spektra autizma te u okviru tako integrirane skrbi, svatko iz svoje nadležnosti provodi aktivnosti usmjerene pružanju najkvalitetnije skrbi za korisnike. Kako bi pružatelji usluga mogli pružati multidisciplinarne usluge koje obuhvaćaju, između ostalih, i socijalne usluge, te s Ministarstvom rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike sklopiti ugovore o pružanju socijalnih usluga, pored ispunjavanja mjerila za pružanje socijalnih usluga, navedene usluge moraju biti propisane i unutarnjim aktima, odnosno statutima pružatelja usluga. Navedeno se odnosi i na centre za autizam. Osobe s poremećajem iz spektra autizma prepoznate su i u najvažnijem strateškom dokumentu u području politika prema osobama s invaliditetom – Nacionalnom planu izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom za razdoblje od 2021. do 2027. godine. Vlada Republike Hrvatske ističe da se u okviru mjera koje se odnose na sustav obrazovanja, socijalne skrbi i zdravstva, nalaze aktivnosti kojima su obuhvaćene i osobe s poremećajem iz spektra autizma. Za potrebe razvoja i širenja mreže izvaninstitucijskih socijalnih usluga, Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike osigurava sredstva iz svih dostupnih izvora, odnosno iz državnog proračuna, sredstava iz dijela prihoda od igara na sreću, europskih strukturnih fondova te sredstava osiguranih Mehanizmom za oporavak i otpornost. Vlada Republike Hrvatske ukazuje da se socijalne usluge u zajednici intenzivno razvijaju i u okviru procesa transformacije ustanova i deinstitucionalizacije korisnika te je u okviru projekata financiranih iz sredstava Europskog socijalnog fonda osnovan 31 mobilni tim, od kojih je 25 za djecu i 6 za odrasle osobe s invaliditetom, a uslugama mobilnih timova obuhvaćeno je 603 djece i 100 odraslih osoba. Pored toga, razvijaju se i ostale izvaninstitucijske usluge. U okviru projekata financiranih iz sredstava Europskog fonda za regionalni razvoj osigurano je 16 novih poslovnih prostora za pružanje izvaninstitucijskih usluga, kao i automobili za potrebe radnika mobilnih timova. Svjesni potrebe poboljšanja regionalne pokrivenosti socijalnim uslugama, Vlada Republike Hrvatske napominje da je Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike istome posvetilo pažnju i kroz Nacionalni plan razvoja socijalnih usluga za razdoblje od 2021. do 2027. godine, gdje je jedna od mjera „Povećanje opsega pružanja izvaninstitucijskih usluga na područjima na kojima te usluge nisu dostatne". Vezano za regionalnu pokrivenost uslugama, Vlada Republike Hrvatske ističe da je temeljni strateški dokument za razvoj i unaprjeđenje socijalnih usluga u pojedinoj županiji, županijski socijalni plan te da je u tijeku izrada novih županijskih socijalnih planova na temelju Pravilnika o jedinstvenoj metodologiji za procjenu potreba („Narodne novine", broj 90/23.), koji je donesen 2023. godine, a isti će predstavljati temelje za ciljano širenje mreže socijalnih usluga u zajednici.

U odnosu na navode pravobranitelja u području 2.14. „Odgoj i obrazovanje", dijelu 2.14.1. Predškolski odgoj (str. 109), o tome da se za djecu s teškoćama u razvoju unaprijed određuju drugačiji uvjeti boravka u odnosu na djecu bez teškoća što se smatra diskriminatornom praksom jer djeca s teškoćama u razvoju nerijetko pohađaju vrtić u kraćim trajanjima pa čak i samo nekoliko dana tjedno, Vlada Republike Hrvatske ističe kako se sukladno Državnom pedagoškom standardu predškolskog odgoja i naobrazbe („Narodne novine", br. 63/08. i 90/10.), programi u dječjem vrtiću dijele prema dva kriterija, prema trajanju i vrsti programa. Prema trajanju mogu biti: cjelodnevni u trajanju od 7 do 10 sati dnevno, poludnevni u trajanju od 4 do 6 sati dnevno, višednevni u trajanju od jednoga do 10 dana (programi izleta, ljetovanja i zimovanja), te programi u trajanju do 3 sata dnevno. U praksi

to znači da se redoviti programi izvode kao cjelodnevni i poludnevni, a programi do 3 sata dnevno su u pravilu tečajevi ili kako ih se često naziva „kraći programi". To su programi koji se provode dva puta tjedno po 45 minuta (tečajevi stranog jezika, sportski programi i sl.). Nadalje, prema vrsti programa mogu biti: redoviti i posebni (glazbeni, likovni, sportski, rano učenje stranog jezika i dr.). Navedene programe mogu pohađati sva djeca u dječjem vrtiću. Vlada Republike Hrvatske ističe da se u članku 5. Državnog pedagoškog standarda predškolskog odgoja i naobrazbe navodi kako se programi odgojno-obrazovnog rada s djecom s teškoćama u razvoju provode u odgojno-obrazovnim skupinama s redovitim programom, odgojno-obrazovnim skupinama s posebnim programom i posebnim ustanovama. U odgojno-obrazovne skupine s redovitim programom djeca s teškoćama u razvoju uključuju se na temelju mišljenja stručnog povjerenstva (osnovanog po propisima iz područja socijalne skrbi), mišljenja stručnih suradnika (pedagoga, psihologa, stručnjaka edukacijsko-rehabilitacijskog profila), više medicinske sestre i ravnatelja dječjeg vrtića, kao i odgovarajućih medicinskih i drugih nalaza, mišljenja i rješenja nadležnih tijela, ustanova i vještaka. U odgojno-obrazovne skupine s posebnim programom u dječjem vrtiću uključuju se djeca s teškoćama u razvoju kojima se vrsta i stupanj teškoće utvrđuje prema propisima iz područja socijalne skrbi. Djeca s teškoćama u razvoju sukladno svojim sposobnostima, potrebama i interesima imaju pravo i na uključivanje u redovite, posebne te alternativne programe s ostalom djecom. Prosudbu o uključivanju djece donosi tim stručnjaka (stručni suradnici, viša medicinska sestra i ravnatelj) dječjeg vrtića. Tim stručnjaka dječjeg vrtića, u svrhu ostvarivanja prava na uključivanje u redovite, posebne i alternativne programe s ostalom djecom donosi program uključivanja za svako dijete prilagođen njegovim sposobnostima, potrebama i interesima. Iz svega navedenoga, Vlada Republike Hrvatske ističe kako djeca s teškoćama u razvoju imaju sva prava jednakog uključivanja u sve vrste programa kao i sva druga djeca, ali vrstu programa za tu djecu predlažu stručni suradnici, zdravstveni voditelj i ravnatelj na temelju nalaza, mišljenja i rješenja nadležnih tijela, ustanova i vještaka, ali i prava koja ostvaruju roditelji djeteta (primjerice rad na pola radnog vremena).

Vezano uz navode pravobranitelja u istom području (str. 111) da je program predškole obvezni program odgojno-obrazovnoga rada s djecom u godini dana prije polaska u osnovnu školu i dio je sustava odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj te svako uskraćivanje navedenog prava predstavlja povredu zakonskog prava djeteta, Vlada Republike Hrvatske ukazuje kako je člankom 23.a Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju („Narodne novine", br. 10/97., 107/07., 94/13., 98/19., 57/22. i 101/23.), propisano da prije polaska u osnovnu školu sva djeca imaju obvezu pohađati program predškole, a dijete koje je ostvarilo pravo odgode upisa u prvi razred na temelju ostvarenog prava obvezno je pohađati program predškole najdulje još jednu pedagošku godinu, odnosno može ostati uključeno u redoviti program predškolskog odgoja i obrazovanja u dječjem vrtiću. Istekom tog razdoblja, dijete je školski obveznik i stječe status redovitog učenika upisom u osnovnu školu. Obrazovanje učenika s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama provodi se u skladu sa Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi („Narodne novine", br. 87/08., 86/09., 92/10., 105/10. - ispravak, 90/11., 5/12., 16/12., 86/12., 94/13., 136/14., 152/14., 7/17., 68/18., 98/19., 151/22. i 156/23.), ako posebnim propisima nije drugačije određeno.

Vezano uz preporuku pravobranitelja koja se odnosi na radno-pravni status pomoćnika u nastavi i stručnih komunikacijskih posrednika te njihovo stručno osposobljavanje, u istom području, dijelu 2.14.2. Osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje (str. 120), Vlada Republike Hrvatske ističe kako je radno-pravni status i stručno osposobljavanje pomoćnika u nastavi i stručnih komunikacijskih posrednika definirano Zakonom o osobnoj asistenciji

(„Narodne novine“, broj 71/23.) i Pravilnikom o pomoćnicima u nastavi i stručnim komunikacijskim posrednicima („Narodne novine“, broj 85/24.) te omogućava osiguravanje razumne prilagodbe učenicima s teškoćama u razvoju sukladno Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom, a osobama koje sklapaju ugovore o radu sva prava iz radnog odnosa i obrazovanja koja im temeljem propisa pripadaju. Nadalje, Vlada Republike Hrvatske ističe da je učenicima s teškoćama u razvoju osigurano pravo na pomoćnika u nastavi ili stručnog komunikacijskog posrednika ovisno o vrsti potrebne potpore, a osobama koje se angažiraju na poslovima pomoćnika u nastavi ili stručnog komunikacijskog posrednika status radnika odgojno-obrazovne ustanove, te kompetencije potrebne za poslove koji proizlaze iz standarda zanimanja i predstavljaju djelomičnu kvalifikaciju na razini 4.2 prema Hrvatskome kvalifikacijskom okviru. Pomoćnici u nastavi i stručni komunikacijski posrednici imaju osigurana prava koja proizlaze iz radnog odnosa sukladno odredbama Zakonu o radu („Narodne novine“, br. 93/14., 127/17., 98/19., 151/22., 46/23. i 64/23. – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske) te prava koja proizlaze iz obrazovanja odraslih sukladno odredbama Zakona o obrazovanju odraslih („Narodne novine“, broj 144/21.).

U istom području (str. 124) pravobranitelj ističe da su tijekom godine doneseni novi strukovni kurikulumi pa i pomoćnih zanimanja te je zamijećeno da se isti usklađuju i sa zahtjevima tržišta rada i moderniziraju kako je bilo i najavljeno; da postoje naznake da će se samim time promijeniti i postavljeni zdravstveni zahtjevi za upise u strukovna zanimanja te se time i odmaknuti fokus s invaliditeta kao zapreke za obrazovanje; da zdravstvene zahtjeve, kako su trenutno postavljeni, unatoč napomeni da kada je osigurana prilagodba i pomagalo isti se ne uzimaju u obzir, ne može trenutno zadovoljiti veliki broj djece i odraslih osoba kod kojih nije utvrđeno postojanje invaliditeta; da je potrebno prilikom profesionalnog usmjeravanja učenika s teškoćama u razvoju odmaknuti fokus s pogleda na mogućnosti svladavanja nastavnog plana i programa/kurikuluma određenog programa i invaliditeta/teškoća u razvoju i usmjeriti se na interese i sposobnosti učenika s teškoćama u razvoju u praktičnom svladavanju ishoda, najbitnijih jednog dana i za rad u tom zanimanju jer na način kako su se do sada usmjeravali nakon završetka školovanja, događalo se da se nisu mogli zaposliti u svojem zanimanju; kod upisa učenika s teškoćama u razvoju u prvi razred srednje škole, smatra da bi osnovne škole i županijska upravna tijela nadležna za obrazovanje koja provode upisne postupke trebale roditeljima jasnije pojasniti postupak upisa i profesionalnog usmjeravanja učenika; da bi i uloga osnovne škole koja poznaje učenika s teškoćama u razvoju i prati ga svih osam godina školovanja u samom profesionalnom usmjeravanju trebala biti značajnija, jer ako i kada nema određene predrasude u odnosu na postojanje teškoća u razvoju, škola najbolje poznaje interese i sposobnosti svih učenika pa i učenika s teškoćama u razvoju, te da je prilikom odabira zanimanja potrebno uzeti u obzir zanimanja za koja pokazuju interese i sposobnosti, a ne zanimanja slabijeg nastavnog kurikuluma. U vezi s navedenim Vlada Republike Hrvatske ističe da su Zakonom o strukovnom obrazovanju („Narodne novine“, br. 30/09., 24/10., 22/13., 25/18. i 69/22.), propisani uvjeti za upis polaznika u srednje strukovno obrazovanje: zdravstvena sposobnost, posebne psihofizičke sposobnosti, prethodno stečena razina kvalifikacije te drugi uvjeti propisani kurikulumom. Nadalje, naglašava se da osnivač u suradnji s ustanovom za strukovno obrazovanje i dionicima svake godine, a šest mjeseci prije početka iduće školske godine, osigurava slobodna mjesta za izvođenje učenja temeljenog na radu koje se obavlja kod poslodavca, vodeći brigu o prilagođenim slobodnim mjestima za polaznike s teškoćama u razvoju, o čemu izvješćuje Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih. Osim toga, Vlada Republike Hrvatske napominje kako je jedan od glavnih ciljeva uvođenja informacijskoga sustava prijava i upisa kandidata u srednje škole putem Nacionalnoga informacijskog sustava prijava i upisa u srednje škole, bio pružanje jednakih mogućnosti svim kandidatima za upis u

neki od srednjoškolskih obrazovnih programa. S tim u vezi bilo je, između ostalog, nužno utvrditi i jedinstven popis zdravstvenih zahtjeva za određeni srednjoškolski obrazovni program, čime bi se osigurale jasnije i jedinstvene informacije o zdravstvenim zahtjevima koje bi imale sve srednje škole u Republici Hrvatskoj. U odnosu na navedeno, Vlada Republike Hrvatske ističe kako je Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih objavilo Jedinstveni popis zdravstvenih zahtjeva potrebnih za upis u strukovne kurikule u prvi razred srednje škole (ožujak 2025.) namijenjen učenicima, roditeljima/skrbnicima, djelatnicima školskih ustanova, liječnicima školske medicine, liječnicima medicine rada, djelatnicima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje te svim provoditeljima odgojno obrazovne djelatnosti, uključujući školske ustanove i poslodavce. Dokument je dostupan na poveznici https://mzom.gov.hr/vijesti/jedinstveni-popis-zdravstvenih-zahtjeva-potrebnih-za-upis-u-strukovnekurikule-u-i-razred-srednje-skole/6890. Navedenim Dokumentom se donosi popis zdravstvenih zahtjeva za posebne kurikule na razini 3 Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira i strukovne kurikule na razini 4.1 i 4.2 Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira, a na sve ostale programe obrazovanja koji nisu obuhvaćeni ovim popisom primjenjuje se Jedinstveni popis zdravstvenih zahtjeva srednjoškolskih obrazovnih programa u svrhu upisa u prvi razred srednje škole (lipanj 2015.) dostupan na mrežnim stranicama Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih (Dokumenti zakonski i podzakonski akti - gov.hr). Vlada Republike Hrvatske ističe da su školske ustanove dužne svim učenicima, bez obzira na njihove zdravstvene specifičnosti, osigurati jednak pristup obrazovanju uz poštivanje njihovog prava na zdravlje i sigurnost u svakom trenutku, a poslodavci koji sudjeluju u obrazovanju učenika putem učenja temeljenog na radu, odgovorni su za osiguravanje uvjeta koji ne ugrožavaju njihovo zdravlje. Suradnjom školskih i zdravstvenih ustanova te poslodavaca stvaraju se uvjeti za sigurno i kvalitetno obrazovanje. Tijekom provedbe učenja temeljenog na radu učenici se nalaze u realnom radnom okruženju gdje uvjeti mogu predstavljati rizik za njihov život i zdravlje. Stoga je važno zdravstvenu sposobnost za pojedinu kvalifikaciju promatrati isključivo u kontekstu srednjoškolskog obrazovanja i ostvarivanja ishoda učenja. Vlada Republike Hrvatske naglašava da strukovno obrazovanje, uključujući učenje temeljeno na radu, pohađaju i učenici s teškoćama u razvoju, pri čemu je diskriminacija na temelju invaliditeta zabranjena. Različito postupanje dopušteno je samo u iznimnim slučajevima, ako određena značajka povezana s invaliditetom predstavlja stvarni ili odlučujući uvjet za obavljanje posla koji nije moguće nadomjestiti niti uz osiguravanje razumne prilagodbe i pomagala, uz uvjet da je cilj opravdan, a zahtjev razmjeran. Osiguravanje mjera koje uzimaju u obzir potrebe osoba s invaliditetom u obrazovanju ima važnu ulogu u borbi protiv diskriminacije na temelju invaliditeta. Također, školske ustanove i poslodavci dužni su osigurati razumnu prilagodbu učenicima s teškoćama u razvoju tijekom obrazovanja i učenja temeljenog na radu kako bi im omogućili svladavanje ishoda učenja i stjecanje kvalifikacije.

U odnosu na tekst u području 2.16. „Zapošljavanje i rad“, dijelu 2.16.1. „Nezakonitosti i diskriminacija u postupcima zapošljavanja“ (str. 144), u kojem pravobranitelj preporučuje provođenje mjera kojima će se povećati transparentnost postupaka zapošljavanja putem obavezne objave rezultata natječaja s jasnim obrazloženjem izbora kandidata, te uvođenje odvraćajućih sankcija za kršenje propisa koji osiguravaju zakonitost natječajnih postupaka, Vlada Republike Hrvatske ističe da već nekoliko godina postoji obveza javne objave rješenja o prijmu u državnu službu koje se donosi u upravnom postupku i stoga isto mora biti obrazloženo. Sva rješenja o prijmu u državnu službu objavljuju se na mrežnim stranicama Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije. Kandidati imaju pravo žalbe protiv rješenja, a žalbu rješava Odbor za državnu službu kao neovisno tijelo.

Nadalje, pravobranitelj pozitivnim ocjenjuje što je obveza osiguravanja razumne prilagodbe regulirana Uredbom o postupku zapošljavanja u državnoj službi („Narodne novine", broj 124/24.) te naglašava da je individualizirani pristup prilikom razmatranja mogućih prilagodbi testiranja ključan za osiguravanje stvarne jednakosti prilika, jer svaka osoba s invaliditetom ima različite potrebe (str. 145). S tim u vezi, Vlada Republike Hrvatske naglašava da je Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije poduzelo niz mjera kako bi spriječilo diskriminaciju osoba s invaliditetom u postupku zapošljavanja. Naime, kandidat ima mogućnost u samoj prijavi na natječaj u Centraliziranom sustavu za zapošljavanje istaknuti potrebnu prilagodbu testiranja tako da se svakom kandidatu pristupa individualno te se procjenjuje potreba kandidata prije samog testiranja. Što se tiče prilagodbe tijekom provedbe postupka javnog natječaja, neke od mjera koje su poduzete pravobranitelj navodi u istom dijelu Izvješća, a Vlada Republike Hrvatske dodatno ističe da je prostor u testnim centrima prilagođen osobama s invaliditetom te se vrijeme elektroničkog testiranja može produžiti sukladno zahtjevu kandidata. Iz navedenoga proizlazi da se u praksi primjenjuje individualizirani pristup prilikom razmatranja mogućih prilagodbi testiranja, ključan za osiguravanje stvarne jednakosti prilika, kako navodi i pravobranitelj u Izvješću. Pritom, u praksi će se proširiti spektar prilagodbi, uključujući inovativna rješenja prema potrebama kandidata.

Nadalje, vezano za navode pravobranitelja u istom dijelu (str. 146) da u pritužbama podnositelji ukazuju na diskriminatorne stavove komisija koje provode intervju (u daljnjem tekstu: Komisija) prema invaliditetu kandidata i da član Komisije za takvo postupanje treba snositi odgovornost, Vlada Republike Hrvatske ističe da je Uredbom o postupku zapošljavanja u državnoj službi („Narodne novine", broj 124/24.), propisano da Komisija provodi strukturirani intervju, pitanja se unose u Centralizirani sustav za zapošljavanje iz baze pitanja prije održavanja intervjua, a zapisnik o provedenom intervjuu unosi se u sustav. U praksi se koristi deset pitanja iz baze pitanja za intervju kojima se utvrđuju motivacija kandidata za rad, prethodno radno iskustvo, profesionalni ciljevi i interesi kandidata za pojedino radno mjesto, a mogu se koristiti i dodatna pitanja, po slobodnom izboru Komisije. Nadalje prilikom poziva na intervju, koordinator mora odabrati deset pitanja iz baze pitanja koja su već unaprijed upisana u Centralizirani sustav za zapošljavanje. Također, pravobranitelj u Izvješću navodi da je dokazivanje diskriminacije na osnovi invaliditeta u natječajnim postupcima izazovno, što se ne osporava, ali Vlada Republike Hrvatske ističe da se transparentnost postupka provođenja intervjua značajno podiže primjenom prethodno objašnjenih postupaka te da su pravila ponašanja državnih službenika propisana Zakonom o državnim službenicima („Narodne novine", br. 155/23. i 85/24.) i Etičkim kodeksom državnih službenika i namještenika („Narodne novine", broj 8/25.), a da kandidati imaju pravo podnijeti pritužbu na ponašanje članova Komisije povjereniku za etiku u državnom tijelu. Ako se utvrdi osnovanost pritužbe, čelnici državnih tijela poduzimaju mjere propisane Zakonom o državnim službenicima i Etičkim kodeksom državnih službenika i namještenika. Stoga, Vlada Republike Hrvatske smatra nepotrebnim uvoditi dodatne mjere i sankcije prema članovima Komisije. U odnosu na preporuku pravobranitelja o edukaciji članova natječajnih komisija o prepoznavanju i uklanjanju predrasuda prema invaliditetu koje utječu na procjenu kandidata s invaliditetom u postupcima zapošljavanja, Vlada Republike Hrvatske ukazuje da Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, državnim tijelima redovno daje upute o načinu postupanja sukladno propisima o državnim službenicima, pa tako i vezano za provođenje postupaka zapošljavanja u Centraliziranom sustavu za zapošljavanje koje uključuje i provođenje intervjua. Na navedeni će se način i dalje postupati, a po potrebi se mogu razmotriti s Državnom školom za javnu upravu, mogućnosti organiziranja edukacije službenika ljudskih potencijala u državnim tijelima o provedbi intervjua, s uključenim aspektom razumijevanja važnosti i smisla prilagodbe osobama s invaliditetom tijekom testiranja i intervjua.

Vezano za dio izvješća Zavoda za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, koji je pravobranitelj citirao u području 2.17. „Pristupačnost, stanovanje i mobilnost", dijelu 2.17.1. „Pristup dobrima i uslugama" (str. 161), a u kojem se navodi da je u izdvojenom mjestu rada Zavoda za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom u Virovitici tijekom 2025. godine planirana realizacija novog poslovnog prostora, Vlada Republike Hrvatske ističe da je, osim u Virovitici, tijekom 2025. godine planirana realizacija novog poslovnog prostora i u izdvojenom mjestu rada u Požegi.

Nadalje, pravobranitelj ističe da se u odnosu na 2024. godinu znatno povećao broj jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave koje su prijavile projekte (27 u odnosu na 18 jedinica 2023. godine), a samim time povećao se i broj projekata (str. 173). U odnosu na navedeno, Vlada Republike Hrvatske ističe kako se navedene brojke odnose na broj sklopljenih ugovora za sufinanciranje projekata prilagodbe u 2023. godini - 18 ugovora za 19 projekata prilagodbe, te u 2024. godini 27 ugovora za 27 projekata prilagodbe, a ne na ukupan broj prijavljenih projekata/zaprimljenih zahtjeva. Broj prijavljenih projekata/zahtjeva za sufinanciranje po javnom pozivu je bio veći; u 2023. godini 44 zahtjeva za 47 projekata, a u 2024. godini 52 zahtjeva za 53 projekta prilagodbe.

Nastavno na zaključak i preporuke pravobranitelja u istom području i dijelu Izvješća (str. 175) kojima preporučuje intenzivnije provođenje aktivnosti kojima će se podizati razina svijesti i senzibilizirati svi dionici u društvu o tome što svatko od nas, kao pojedinac ili kao dio nekog sustava, u svom području djelovanja može učiniti kako bi se osobama s invaliditetom osigurao pristup svim objektima, proizvodima, uslugama i ostalim sadržajima dostupnim javnosti, Vlada Republike Hrvatske ističe kako je 6. lipnja 2025. donesen Zakon o zahtjevima za pristupačnost proizvoda i usluga („Narodne novine", broj 89/25.), kojim se u nacionalno zakonodavstvo transponira Direktiva (EU) 2019/882 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. travnja 2019. o zahtjevima za pristupačnost proizvoda i usluga. Svrha navedene Direktive, znane i kao Europski zakon o pristupačnosti, je diljem Europske unije postaviti nove zahtjeve minimalne pristupačnosti za raspon proizvoda i usluga, kao i pridonijeti jačanju prava osoba s invaliditetom na pristup proizvodima i uslugama dostupnim na unutarnjem tržištu Europske unije.

U području 2.19. „Neovisno življenje i život u zajednici", Tablica 40. Izvješća „Pregled financijskih sredstava u okviru Operativnog plana deinstitucionalizacije" (str. 234), u rubrici „Program Učinkoviti ljudski potencijali 2021.-2027. (ESF+)" upisan je iznos od 62.500.000,00 eura za podršku procesu deinstitucionalizacije, 102.000.000,00 eura za pružanje usluge osobne asistencije i 30.000.000,00 eura za razvoj i širenje mreže socijalnih usluga. Vlada Republike Hrvatske naglašava kako su navedeni iznosi povećani na 72.000.000,00 eura za podršku procesu deinstitucionalizacije, 160.000.000,00 eura za pružanje usluge osobne asistencije i 40.000.000,00 eura za razvoj i širenje mreže socijalnih usluga budući da su pozivi koji se odnose na navedeno također sufinancirani iz ESF+.

Nastavno na preporuku pravobranitelja Ministarstvu rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike i Ministarstvu zdravstva u istom području (str. 238), da zajednički pristupe izradi planova učinkovite skrbi za osobe s rijetkim i složenim stanjima, te da paralelno s procesom transformacije domova socijalne skrbi i uspostavom novih oblika skrbi neizostavno vode računa te ulože dodatne napore za formiranje specijaliziranih odjela za socijalno-zdravstvenu skrb o osobama s najtežim oblicima invaliditeta, poremećajima

ponašanja ili mentalnim oštećenjima i dr., Vlada Republike Hrvatske ističe kako je unazad četiri godine doneseno niz strateških dokumenata u sustavu zdravstva i sustavu socijalne skrbi kojima se nastojalo usmjeriti aktivnosti za izradu modela povezivanja ta dva sustava te poboljšati koordinaciju i integraciju istih u području dugotrajne skrbi. Aktivnosti su bile usmjerene na razvoj i dostupnost socijalnih usluga i stvaranje uvjeta za poboljšanje kvalitete i razvoj inovativnih socijalnih usluga. Vlada Republike Hrvatske ističe kako su tijekom 2024. godine Ministarstvo zdravstva i Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike pristupili izradi Operativnog plana cjelovitog razvoja integrirane dugotrajne skrbi za razdoblje do 2030. godine, kojim će se utvrditi prioriteti u odnosu na dugotrajnu skrb u Republici Hrvatskoj. Donošenjem Operativnog plana dugotrajne skrbi nastoji se uspostaviti koordinirani i integrirani sustav dugotrajne skrbi kako bi ista postala dostupna, priuštiva i kvalitetna. Istovremeno, donošenje Operativnog plana je i uvjet (Enabling conditions - ENC) koji omogućuje uspostavu općih i sektorskih okvira za osiguravanje učinkovite potpore iz sredstava Europske unije. Uz navedeno, Vlada Republike Hrvatske ističe kako je Odlukom ministra zdravstva od 16. rujna 2024. osnovano Povjerenstvo za promicanje i zaštitu mentalnog zdravlja djece i mladih. Povjerenstvo okuplja predstavnike ključnih resora i stručnjake iz područja mentalnog zdravlja kako bi se osigurala koordinacija i sinergija u rješavanju problema povezanih s mentalnim zdravljem djece i mladih.

Nadalje, u dijelu 2.19.1. „Osobna asistencija“ (str. 249), pravobranitelj ističe potrebu osiguranja usluge osobne asistencije u trajanju od 24 sata za osobe s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta, te ukidanja razlike u maksimalnom broju sati kojega mogu dobiti osobe koje žive same u odnosu na osobe koje žive u obitelji. Nastavno na navedeno, Vlada Republike Hrvatske naglašava kako je usluga osobne asistencije primarno uvedena u svrhu socijalnog uključivanja osobe s invaliditetom, a ne u svrhu zdravstvene njege, te da u ovom trenutku nije moguće osigurati opseg podrške u trajanju od 24 sata. Vlada Republike Hrvatske dodatno naglašava kako je stupanjem na snagu Zakona o inkluzivnom dodatku (1. siječnja 2024.) uveden inkluzivni dodatak koji predstavlja novčanu naknadu namijenjenu osobi s invaliditetom u svrhu prevladavanja različitih prepreka koje mogu sprječavati njezino puno i učinkovito sudjelovanje u društvu na ravnopravnoj osnovi s drugima. U istom dijelu Izvješća (str. 253), pravobranitelj ističe da je osobna asistencija ključna za osiguravanje neovisnog življenja osoba s invaliditetom i njihovog punog sudjelovanja u društvu pa da treba dodatne napore usmjeriti kako bi se ova usluga unaprijedila jačanjem nadzora nad pružanjem usluge, osiguravanjem kontinuirane podrške i edukacije asistenata i pružatelja usluga, te donošenjem jasnih smjernica za financiranje i transparentnost trošenja sredstava, a posebno osiguravanju dostupnosti ove usluge na nacionalnoj razini. U vezi s navedenim, Vlada Republike Hrvatske ističe da su svi oni koji su do stupanja na snagu Zakona o osobnoj asistenciji, završili edukaciju za osobnog asistenta u trajanju od najmanje deset sati, ako su ispunjavali ostale uvjete propisane navedenim Zakonom, mogli nastaviti s radom. Također, suglasnost za pružanje neformalnog programa odraslih za osobnog asistenta putem vaučera Hrvatskog zavoda za zapošljavanje trenutno ima 30 pružatelja usluga (od kojih su 24 upisana u sustav vaučera), dok je još jedan u obradi za dobivanje suglasnosti, te je u navedene programe do sada je uključeno 2.400 korisnika.

U istom dijelu Izvješća (str. 254), pravobranitelj ističe da su hrvatski ratni vojni invalidi zakonskim uređenjem zakinuti za ostvarivanje inkluzivnog dodatka. U odnosu na navedeno, Vlada Republike Hrvatske naglašava kako su Zakonom o inkluzivnom dodatku osobna invalidnina, doplatak za pomoć i njegu, pravo na doplatak za dijete s težim ili teškim invaliditetom i dijete s oštećenjem zdravlja te pravo na novčanu pomoć za nezaposlene osobe s invaliditetom objedinjeni u pravo pod nazivom inkluzivni dodatak. Do stupanja na snagu

Zakona o inkluzivnom dodatku, do tada važećim člancima 51. i 57. Zakona o socijalnoj skrbi bilo je propisano da su osobna invalidnina i doplatak za pomoć i njegu ostvareni po drugim propisima zapreka za ostvarivanje prava na osobnu invalidninu i doplatak za pomoć i njegu po Zakonu o socijalnoj skrbi. Navedene odredbe bile su propisane u cilju sprječavanja ostvarivanja prava po istoj ili sličnoj osnovi u dva različita sustava. Jednako tako, člankom 10. stavkom 1. točkama 2. i 3. Zakona o inkluzivnom dodatku, propisano je da zapreke za ostvarivanje prava na inkluzivni dodatak predstavljaju osobna invalidnina i doplatak za pomoć i njegu ostvarene prema posebnim propisima. Vlada Republike Hrvatske ističe da hrvatski ratni vojni invalidi iz Domovinskog rata također imaju mogućnost podnijeti zahtjev za ostvarivanje prava na inkluzivni dodatak. Također, naglašava se da se najčešće radi o situacijama kada hrvatski ratni vojni invalidi pored oštećenja organizama nastalog kao posljedica sudjelovanja u obrani suvereniteta Republike Hrvatske, imaju i druga oštećenja organizma nevezana uz Domovinski rat. U takvim slučajevima postoji mogućnost da inkluzivni dodatak bude povoljniji od prava prema Zakonu o hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata i članovima njihovih obitelji. Stoga, hrvatski ratni vojni invalidi korisnici osobne invalidnine i/ili doplatka za pomoć i njegu prema Zakonu o hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata i članovima njihovih obitelji, koji podnesu zahtjev za priznavanje prava na inkluzivni dodatak, tijekom navedenog postupka mogu i nadalje ostvarivati svoje pravo na osobnu invalidninu/doplatak za pomoć i njegu, odnosno isti se ne trebaju unaprijed odricati prava ostvarenog prema Zakonu o hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata i članovima njihovih obitelji, sve dok Hrvatski zavod za socijalni rad ne utvrdi da korisnik ispunjava sve uvjete da mu se prizna pravo na inkluzivni dodatak.

U istom dijelu izvješća (str. 257) pravobranitelj ističe da je inkluzivni dodatak pravo djeteta s teškoćama u razvoju kojega stječe na temelju vrste i težine invaliditeta, te ovo pravo treba slijediti dijete neovisno o tome živi li dijete u zajedničkom domaćinstvu sa svojim biološkim roditeljima ili je smješteno u udomiteljsku obitelj, odnosno obitelj skrbnika i neovisno o tome je li oduzeta roditeljska skrb, sukladno stajalištu Ustavnog suda - Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, Broj: UI-3851/2004 od 12. ožujka 2008. U-I-3851/2004, „Narodne novine", broj 37/08. od 31. ožujka 2008. Nadalje, pravobranitelj smatra da su djeca s teškoćama u razvoju koja su povjerena na skrb udomiteljima u nepovoljnijem položaju od djece koja žive sa svojim roditeljima, odnosno njihove mogućnosti za puno i učinkovito sudjelovanje u društvu umanjene su činjenicom da ne ostvaruju inkluzivni dodatak čija je ovo namjena te da ovakvo razlikovanje djece može predstavljati diskriminaciju pa predlaže izmijeniti Zakon o inkluzivnom dodatku, na način da smještaj u izvaninstitucionalne oblike skrbi za djecu s teškoćama u razvoju ne bude više zapreka za ostvarivanje prava na inkluzivni dodatak. U odnosu na navedeno, Vlada Republike Hrvatske ukazuje da je sukladno Zakonu o socijalnoj skrbi, udomiteljstvo oblik pružanja socijalnih usluga kojim se djetetu ili odrasloj osobi osigurava smještaj u udomiteljsku obitelj pa se samim time udomiteljstvo smatra smještajem, a za svako dijete se za vrijeme smještaja u udomiteljsku obitelj osigurava opskrbnina te udomitelju naknada za pružanu uslugu. Međutim, Vlada Republike Hrvatske i dalje razmatra uvjete poboljšanja smještaja korisnika u udomiteljsku obitelj.

Nastavno na područje 2.20. „Primjereni životni standardi i socijalna zaštita", dio 2.20.1. „Inkluzivni dodatak" (str. 265), pravobranitelj navodi da su člankom 261. stavkom 1. Zakona o socijalnoj skrbi, definirane zapreke za rad u djelatnosti socijalne skrbi na način da se ne može primiti u radni odnos kao radnik u djelatnosti socijalne skrbi, niti poslove u djelatnosti socijalne skrbi može obavljati osoba koja je pravomoćno osuđena za neko od kaznenih i prekršajno pravnih sankcija navedenih u točkama od 1. do 3. istog članka, te da činjenicom da roditelj njegovatelj/njegovatelj ostvaruje naknadu za svoj rad, odnosno doprinose za obvezna

osiguranja isti nije postao djelatnik socijalne skrbi niti obavlja poslove u djelatnosti socijalne skrbi već je to prije svega privatna sfera života u domu osobe s invaliditetom i nije ni u kakvom odnosu s definicijom djelatnosti socijalne skrbi iz članka 17. Zakona o socijalnoj skrbi, pa se ne bi niti trebala izričito primjenjivati u slučajevima ostvarivanja prava na status roditelja njegovatelja/njegovatelja. U odnosu na navedeno, Vlada Republike Hrvatske ističe kako su u cilju zaštite najosjetljivijih skupina članova društva o kojima sustav socijalne skrbi brine, člankom 261. Zakona o socijalnoj skrbi, propisane zapreke za rad radi počinjenja određenih kaznenih djela i izrečenih prekršajnopravnih sankcija za nasilje u obitelji. Budući da se status njegovatelja priznaje u odnosu na osobu koja je zbog svog zdravstvenog stanja ovisna o njezi i pomoći druge osobe ili je u teškom zdravstvenom stanju, kao i da se s osnova statusa ostvaruje obvezno mirovinsko i zdravstveno osiguranje, nužno je zadržati ograničenje kako je aktualno propisano.

U odnosu na navode pravobranitelja u području 2.21. „Jedinstveno tijelo vještačenja" (str. 266), da je Zakonom o inkluzivnom dodatku previđeno razdoblje od godinu dana za tzv. „prevođenje" ranijih prava na inkluzivni dodatak, nije umanjeno nezadovoljstvo osoba s invaliditetom, niti broj pritužbi koje su se u najvećoj mjeri odnosile kako na dugotrajnost postupka priznavanja prava na inkluzivni dodatak, tako i na postupak vještačenja, Vlada Republike Hrvatske naglašava kako Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, u sklopu svojih djelatnosti obavlja medicinska vještačenja za više sustava u kojima se ostvaruju prava na temelju invaliditeta (Hrvatski zavod za socijalni rad, Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje). Temelj vještačenja je Uredba o metodologijama vještačenja („Narodne novine", broj 96/23.), budući da različiti sustavi zahtijevaju različite nalaze i mišljenja ovisno o postupcima ostvarenja prava osoba s invaliditetom koje predmetne institucije provode. Od veljače 2022. godine broj zahtjeva za vještačenje u stalnom je porastu što je posljedica pozitivnih izmjena u Zakonu o socijalnoj skrbi te stupanja na snagu Zakona o osobnoj asistenciji i Zakona o inkluzivnom dodatku. Vlada Republike Hrvatske ističe kako norme ova dva posljednja Zakona zahtijevaju da se na obvezno vještačenje upute svi korisnici koji su bili vještačeni prije 2015. godine, te da je značajno proširenje prava potaknulo veliki broj novih korisnika na podnošenje zahtjeva za ostvarivanje prava iz nadležnosti socijalne skrbi na osnovi invaliditeta, odnosno oštećenja funkcionalnih sposobnosti. U skladu s aktualnim zakonodavstvom, dominantan priljev predmeta je iz sustava socijalne skrbi (gotovo 70 %) što je osjetno povećanje u odnosu na dosadašnji trend zaprimanja zahtjeva. Svi zahtjevi iz sustava socijalne skrbi u svrhu ostvarivanja prava na inkluzivni dodatak rješavaju se prioritetno. Nadalje, Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom je u suradnji s Hrvatskim zavodom za socijalni rad dogovorio da se vještačenje korisnika jednog od prava koja su objedinjena u inkluzivni dodatak Zakonom o inkluzivnom dodatku, a u svrhu utvrđivanja ispunjenosti uvjeta za priznavanje prava na inkluzivni dodatak (korisnici vještačeni prije 2015. godine) obavlja prioritetno. Vlada Republike Hrvatske također ističe da Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, sustavno radi na adekvatnoj kadrovskoj popunjenosti u sektoru vještačenja, posebno povećanjem broja liječnika vještaka, kako zaposlenika, tako i vještaka na ugovor o djelu. U skladu s povećanim obujmom posla, ulažu se dodatni napori kako bi se ubrzala obrada predmeta i skratilo vrijeme postupka vještačenja. Zbog porasta zahtjeva za vještačenje radi ostvarivanja prava iz nadležnosti socijalne skrbi, Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom angažira dodatne vanjske vještake (liječnike i druge profile - većinom socijalne radnike), dok je istovremeno stalnim zaposlenicima na poslovima vještačenja uveden i redovan prekovremeni rad. Vlada Republike Hrvatske ističe da će se i u narednom razdoblju nastaviti

poduzimati sve potrebne mjere i aktivnosti kako bi se povećala efikasnost i kvaliteta rada Zavoda za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom. Nastavno na navedeno, ističe se kako je Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike u 2024. godini Hrvatskom zavodu za socijalni rad dalo 413 suglasnosti za popunjavanje upražnjenih radnih mjesta te 187 suglasnosti za popunjavanje sistematiziranih nepopunjenih radnih mjesta (nova zapošljavanja).

U području 2.22. „Mirovinsko osiguranje" (str. 274), pravobranitelj navodi da su u najnepovoljnijem položaju kategorije korisnika invalidske mirovine zbog profesionalne nesposobnosti za rad, odnosno zbog djelomičnog gubitka radne sposobnosti, kao skupine korisnika kojima nije omogućen rad s polovicom punog radnog vremena. U odnosu na navedeno, Vlada Republike Hrvatske ističe da je korisnicima navedene mirovine omogućena isplata mirovine i za vrijeme rada do polovice i u punom radnom vremenu i to odredbom članka 100. stavka 1. Zakona o mirovinskom osiguranju („Narodne novine", broj 96/25.), kojom su izjednačeni svi korisnici mirovina u pogledu rada do polovice punog radnog vremena, osim korisnika invalidske mirovine zbog potpunog gubitka radne sposobnosti, kao i propisivanjem mirovinskog faktora u članku 85. Zakona o mirovinskom osiguranju, gdje je izrijekom navedeno kako je mirovinski faktor korisnika mirovine zbog djelomičnog gubitka radne sposobnosti isti za vrijeme nezaposlenosti i zaposlenja do polovice punog radnog vremena. Također, od 1. siječnja 2026. svim korisnicima invalidske mirovine zbog djelomičnog gubitka radne sposobnosti, odnosno zbog profesionalne nesposobnosti za rad, predviđeno je dodatno povećanje mirovine za otprilike 10 %, i to kroz povećanje mirovinskog faktora s 0,8 na 0,9.

Vezano za navode pravobranitelja koji se odnose na oduzimanje 20 % pripadajuće mirovine prilikom ostvarivanja uvjeta za starosnu mirovinu korisnicima invalidske mirovine zbog profesionalne nesposobnosti za rad (djelomične radne nesposobnosti), u istom području Izvješća (str. 274), Vlada Republike Hrvatske ističe kako korisnik mirovine koji nakon ostvarenja prava na mirovinu navrši najmanje jednu godinu staža, može ostvariti pravo na novu vrstu mirovine ako ispunjava propisane uvjete godina života i mirovinskog staža. Zakonom o mirovinskom osiguranju, povećan je mirovinski faktor s 0,8 na 0,9.

U istom području Izvješća (str. 275), pravobranitelj ukazuje na dugotrajnost postupka od podnošenja samog zahtjeva za utvrđivanje radne nesposobnosti (invalidske mirovine) pa do donošenja rješenja Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje. Vlada Republike Hrvatske ističe da je člankom 120. stavkom 8. Zakona o mirovinskom osiguranju, propisano da se rješenje o invalidskoj mirovini donosi na temelju nalaza i mišljenja Zavoda za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, najkasnije šest mjeseci od dana podnošenja prijedloga doktora medicine, odnosno zahtjeva osiguranika. Nadalje, Vlada Republike Hrvatske ističe da je Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom samostalno tijelo koje je nadležno za donošenje nalaza i mišljenja, stoga je i rok koji je propisan Zakonom o mirovinskom osiguranju, za donošenje rješenja vezan uz činjenicu provođenja postupka vještačenja izvan javnopravnog tijela koje odlučuje o pravu, na što Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje nema izravni utjecaj.

U istom području Izvješća (str. 275) pravobranitelj ukazuje na nepoštivanje prava osiguranika na najpovoljniju mirovinu. U odnosu na navedeno, Vlada Republike Hrvatske ukazuje na to da je odredbom članka 99. Zakona o mirovinskom osiguranju, propisano da ako osiguranik, odnosno korisnik mirovine, stekne pravo na dvije ili više mirovina prema

navedenom Zakonu ili nekom drugom zakonu Republike Hrvatske u obveznom mirovinskom osiguranju na temelju generacijske solidarnosti, može koristiti samo jednu mirovinu, prema vlastitom izboru. Naime, kada se u postupku za ostvarivanje prava iz mirovinskog osiguranja, na temelju dokaza priloženih spisu utvrdi da podnositelj zahtjeva na dan kada se priznaje pravo ispunjava Zakonom o mirovinskom osiguranju, propisane uvjete za ostvarivanje prava na dvije ili više mirovina, Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje na isto upozorava stranku te joj omogućuje izbor mirovine sukladno citiranoj odredbi članka 99. Zakona o mirovinskom osiguranju.

U odnosu na navode pravobranitelja o tome kako osobe koje odlaze u prijevremenu mirovinu zbog zdravstvenih razloga ne mogu odraditi puni radni staž, te im se tada zadržava trajna penalizacija mirovine, u istom području Izvješća (str. 275), Vlada Republike Hrvatske ističe kako zdravstvena sposobnost nije propisani uvjet za ostvarivanje prava na prijevremenu starosnu mirovinu. Također, novim Zakonom o mirovinskom osiguranju, smanjenje, odnosno tzv. penalizacija za izračun visine prijevremene starosne mirovine, počevši od 1. siječnja 2026. ukinut će se korisnicima prijevremene starosne mirovine s navršenih 70 godina života.

Nadalje, u istom području Izvješća, vezano uz navode pravobranitelja (str. 275) da su iznosi mirovina u padu u odnosu na troškove života i na prosječnu plaću u Republici Hrvatskoj, Vlada Republike Hrvatske napominje da su elementi i način izračuna svote mirovine propisani odredbama Zakona o mirovinskom osiguranju te da na visinu svote mirovine utjecaj imaju platni podaci, ostvareni mirovinski staž, dob pojedinog osiguranika u trenutku ostvarivanja prava, kao i vrsta mirovine koju ostvaruje. Također, novim Zakonom o mirovinskom osiguranju, povećana su mirovinska primanja svih sadašnjih i budućih korisnika mirovine promjenom načina usklađivanja mirovine prema povoljnijem omjeru 85:15 u odnosu na rast plaća i potrošačkih cijena, uveden godišnji dodatak na mirovine, dodatno povećane najniže mirovine za otprilike 3 % te dodatno povećane invalidske mirovine za 10 %.

U području 2.23. „Staž osiguranja s povećanim trajanjem (beneficirani radni staž)“ (str. 275), pravobranitelj preporučuje dopunu popisa stanja/bolesti/invaliditeta koje Zakon o stažu osiguranja s povećanim trajanjem („Narodne novine“, br. 115/18. i 34/21.), propisuje kao odrednicu za utvrđivanje svojstva osiguranika osobe s invaliditetom. Nastavno na navedeno, Vlada Republike Hrvatske ističe kako se svojstvo osiguranika osobe s invaliditetom priznaje na osnovi nalaza i mišljenja Zavoda za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, koji se donosi prema članku 26. stavku 1. Zakona o stažu osiguranja s povećanim trajanjem, s izrijekom navedene bolesti, koje osiguraniku uzrokuju trajne posljedice za život i rad. Svaki prijedlog za proširenje popisa bolesti podliježe propisanoj proceduri izmjene zakonskih odredbi, te s aspekta njihove primjene Vlada Republike Hrvatske smatra da bi predložena otvorena lista stanja/bolesti/invaliditeta mogla dovesti u pitanje kriterije za utvrđivanje statusa osobe s invaliditetom, kao i doprinijeti subjektivnim procjenama Zavoda za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom.

Vezano uz ponovljeni prijedlog pravobranitelja u istom području (str. 277) da se osobama koje obavljaju samostalnu djelatnost svojstvo osiguranika osobe s invaliditetom prizna prije 10. travnja 2021., kao osobama koje su izjednačene s osobama u radnom odnosu primjenom odredbi članka 8. stavka 2. Zakona o obrtu („Narodne novine“, br. 143/13., 127/19. i 41/20. - ispravak), Vlada Republike Hrvatske ističe kako je zakonska regulativa do stupanja

na snagu (10. travnja 2021.) Zakona o dopunama Zakona o stažu osiguranja s povećanim trajanjem („Narodne novine“, broj 34/21.), omogućavala samo osiguranicima osobama s invaliditetom navedenim u članku 9. ranije važećeg Zakona o mirovinskom osiguranju („Narodne novine“, br. 157/13., 151/14., 33/15., 93/15., 120/16., 18/18. – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 62/18., 115/18., 102/19., 84/21. i 119/22.), ostvarivanje prava na računanje staža osiguranja s povećanim trajanjem. Zakonom o dopunama Zakona o stažu osiguranja s povećanim trajanjem i njegovim odredbama (članci 1., 2. i 3.a) proširen je krug osiguranika osoba s invaliditetom koji imaju pravo na računanje staža osiguranja u povećanom trajanju pa se to pravo, osim na osobe u radnom odnosu, odnosi i na obrtnike, osobe koje samostalno obavljaju profesionalnu djelatnost, poljoprivrednike i druge kako je to propisano spomenutim Zakonom o stažu osiguranja s povećanim trajanjem. Slijedom navedenoga, ne postoji pravna osnova za utvrđivanje svojstva osiguranika osobe s invaliditetom prije stupanja na snagu izmijenjenog pravnog okvira, odnosno prije 10. travnja 2021.

U području 2.26. „Usklađenost s Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom tijekom korištenja fondova EU-a“ (str. 295), pravobranitelj navodi da je sudjelovao u izradi Kontrolne liste za provedbu EU fondova, koju je izradilo Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije u suradnji s relevantnim dionicima s ciljem poboljšanja primjene Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i ostvarivanja prava djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom. Dalje navodi kako su objašnjenja bila prilično općenita i moguće nedovoljno jasna osobama koje rade na pripremi natječaja, pa tako i prijaviteljima. U odnosu na navedeno, Vlada Republike Hrvatske ističe kako su spomenute Kontrolne liste namijenjene isključivo zaposlenicima sustava upravljanja i kontrole EU fondova i nisu namijenjene prijaviteljima te su iste dio Pravila za provedbu programa Konkurentnost i kohezija 2021. - 2027. i Integriranog teritorijalnog programa 2021. - 2027. te služe za provjeru usklađenosti poziva za dodjelu bespovratnih sredstava s Poveljom Europske unije o temeljnim pravima i Konvencijom Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom. Spomenuta Pravila su javno dostupna na poveznicama: https://eufondovi.gov.hr/eu-fondovi/program-konkurentnost-i-kohezija-2021-2027/pravila-pkk-2021-2027/ i https://eufondovi.gov.hr/eu-fondovi/integrirani-teritorijalni-program-2021-2027/pravila-itp-2021-2027/. Pravobranitelj predlaže i aktivnosti kojima bi se osiguralo ono za što postoji zakonska praznina ili je propisano zakonom, ali se u praksi ne provodi zbog nedostataka financijskih sredstava i nedovoljne osviještenosti. Shodno navedenom, Vlada Republike Hrvatske ističe kako u Kontrolne liste nije moguće ugrađivati izmjene ovisno o sektorskoj prirodi poziva, budući da se radi o obrascima koji se koriste jedinstveno za sve pozive koji se objavljuju u okviru programa.

U području 2.27. „Sudjelovanje u kulturi, rekreaciji, razonodi i sportu“, dijelu 2.27.1. „Kultura“ (str. 296), pravobranitelj ističe da pravo sudjelovanja u kulturi na ravnopravnoj osnovi s drugima u Republici Hrvatskoj još uvijek nije ostvareno, niti zajamčeno osobama s invaliditetom, ne misleći pritom samo na nepristupačnost kulturnih ustanova i kulturno-umjetničkih sadržaja osobama s invaliditetom, kao posjetiteljima i promatračima, već i kroz aktivnosti poticanja kulturnog stvaralaštva, izravnog stvaranja umjetnosti od strane osoba s invaliditetom kao protagonista, kroz proaktivni doprinos osoba s invaliditetom kulturi i njezinom napretku, te preporuka i mišljenja pravobranitelja u istom području (str. 299) kojima se, između ostalog, preporuča jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave te državnim tijelima da zajednički koordiniraju aktivnosti uklanjanja prepreka u kulturi i umjetnosti, kao šire politike i zajedničkih planova djelovanja jer poboljšanje pristupačnosti, arhitektonske i sadržajne, u području kulture i umjetnosti važno je, ne samo kako bi se zadovoljile društvene potrebe, već i odgovorilo na potrebe pristupačnog turizma. U odnosu na

navedeno Vlada Republike Hrvatske ukazuje kako Ministarstvo kulture i medija kontinuirano provodi aktivnosti usmjerene na osiguravanje pristupa i dostupnosti kulturnih sadržaja osobama s invaliditetom te djeci i mladima s teškoćama u razvoju. Vlada Republike Hrvatske naglašava da se od 2020. godine provodi poseban poziv za predlaganje programa koji uklanjaju osjetilne i kognitivne prepreke sudjelovanju u kulturi, čime se omogućuje lakši i prilagođen pristup kulturnim i umjetničkim programima. Programi koje Ministarstvo kulture i medija podržava ne samo da su pristupačni, već aktivno uključuju osobe s invaliditetom, kao stvaratelje kulturnog sadržaja, čime se ujedno senzibilizira šira javnost za njihov doprinos umjetnosti. Nadalje, Vlada Republike Hrvatske ukazuje kako uz ciljani poziv Ministarstvo kulture i medija svake godine raspisuje i Javni poziv za predlaganje javnih potreba u kulturi Republike Hrvatske putem kojeg se financiraju brojni programi u različitim kulturnim područjima. Prilikom vrednovanja prijava, posebno se vrednuje uključivanje osoba s invaliditetom, čime se dodatno potiče razvoj inkluzivnih programa i ravnomjerna dostupnost kulturnih sadržaja. U 2024. godini putem spomenutih poziva odobren je 71 program namijenjen osobama s invaliditetom i djeci i mladima s teškoćama u razvoju, ukupne vrijednosti 1.350.411,00 eura. Među njima je i Hrvatska knjižnica za slijepe koja se financira zasebno iz proračuna. Programi doprinose povećanju broja pristupačnih kulturnih sadržaja, razvoju novih modela dostupnosti i suradnji između kulturnih i socijalnih sektora. Ministarstvo kulture i medija također kontinuirano podupire kulturno stvaralaštvo osoba s invaliditetom, naglašavajući važnost njihove kreativnosti i aktivnog sudjelovanja u umjetničkom izrazu. Time se ne samo povećava vidljivost njihove umjetnosti, već se afirmiraju njihove intelektualne i umjetničke sposobnosti. Vlada Republike Hrvatske ističe da osim podrške u programskom smislu, Ministarstvo kulture i medija, ulaže i u prilagodbu kulturne infrastrukture, omogućujući fizički pristup kulturnim ustanovama. U 2024. godini za tu svrhu odobrena su četiri projekta, u ukupnom iznosu od 82.350,00 eura. Integracija osoba s invaliditetom u društvo, poticanje i afirmiranje osoba s invaliditetom, kao stvaratelja kulture i korisnika kulturnih usluga, jedna je od važnih smjernica djelovanja Ministarstva kulture i medija. U kulturnoj politici ističe se jasan stav da sudjelovanje osoba s invaliditetom u kulturnim sadržajima pridonosi raznolikosti društva i afirmira njihove kreativne i umjetničke mogućnosti i senzibilizira javnost za umjetnički rad osoba s invaliditetom. Osobito se podupiru i investicijska ulaganja namijenjena uklanjanju arhitektonskih barijera, stoga danas, bez poštivanja standarda dostupnosti, muzeji, galerije i kazališta ne mogu dobiti odobrenja projekata. Broj takvih programa isključivo ovisi o broju i kvaliteti natječajnih prijava, a one se razmatraju bez ograničenja, temeljem umjetničkih i kulturnih vrijednosti. Osobe s invaliditetom uživaju punu ravnopravnost i jednake mogućnosti u skladu s provedbom nacionalne antidiskriminacijske politike. Također, Vlada Republike Hrvatske ističe da knjižničarska zajednica u hrvatskim knjižnicama pokazuje informiranost, educirana je i senzibilizirana za potrebe osoba s invaliditetom, posebno s teškoćama čitanja standardnog tiska. Knjižnice surađuju s različitim institucijama i udrugama koje se bave osobama s invaliditetom u pripremi aktivnosti za njihovo ravnopravno uključivanje u društvo. Uz to, Vlada Republike Hrvatske naglašava da se djelovanjem Ministarstva kulture i medija kontinuirano potpomaže i financira sve takve kvalitetne knjižnične programe koji stignu na Javni poziv. Projekt Čitam lakše! - pristupačnost čitanja digitalnih sadržaja Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, pokrenut je s ciljem omogućivanja lakšeg čitanja digitalnih sadržaja iz zbirki Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu u pristupačnom okruženju. U okviru projekta, odabrani sadržaji digitalne građe Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu prilagođeni su i učinjeni dostupnijim za osobe s disleksijom i drugim teškoćama u čitanju. Sadržaji su dostupni na portalu Digitalne zbirke Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu i u aplikaciji Lexie. Program je također sufinanciran sredstvima Ministarstva kulture i medija. Vlada Republike Hrvatske naglašava kako 165 narodnih knjižnica ima osiguran pristup

osobama s invaliditetom, dok ih 39 ima djelomično osiguran pristup. Ukupan broj osobnih računala s dodatnom opremom za slijepe i slabovidne korisnike u svim vrstama knjižnica za 2024. godinu iznosi 123. Osim navedenoga, Hrvatska knjižnica za slijepe ima i 5 računala s dodatnom opremom za zaposlenike, a ukupan broj elektroničkih povećala za slabovidne korisnike u svim vrstama knjižnica za 2024. godinu iznosi 67. Vezano uz muzejsku djelatnost, Vlada Republike Hrvatske ističe kako 44 muzeja imaju potpuni pristup za posjetitelje s invaliditetom, dok 34 muzeja imaju djelomični pristup. Također, od 19 arhivskih ustanova u Republici Hrvatskoj trenutno su u tijeku radovi na obnovi, rekonstrukciji i/ili izgradnji u njih 12. Uz sredstva državnog proračuna ovi radovi su financirani sredstvima Fonda solidarnosti i Mehanizma za oporavak i otpornost, te svi obuhvaćaju i osiguranje fizičkog pristupa osobama s invaliditetom.

Za svoje predstavnike, koji će u vezi s iznesenim mišljenjem biti nazočni na sjednicama Hrvatskoga sabora i njegovih radnih tijela, Vlada je odredila ministra rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike Marina Piletića, potpredsjednika Vlade Republike Hrvatske i ministra hrvatskih branitelja Tomu Medveda, ministra pravosuđa, uprave i digitalne transformacije Damira Habijana, ministricu zdravstva dr. sc. Irenu Hrstić, dr. med., ministra znanosti, obrazovanja i mladih dr. sc. Radovana Fuchsa, ministricu kulture i medija dr. sc. Ninu Obuljen Koržinek i državne tajnike Mariju Pletikosu, Margaretu Maderić, Marinka Lukendu, Ivana Vidiša, Darka Nekića, Ivana Crnčeca, Vedranu Šimundžu Nikolić, Sanjina Rukavinu, Fadilu Bahović, Tomislava Dulibića, dr. sc. Mariju Bubaš, dr. med., dr. sc. Nikolu Mrvca, dr. sc. Ivu Ivanković, Stipu Mamića, Zrinku Mužinić Bikić, Krešimira Partla, Draženu Vrselju i Mladena Pavića.

REPUBLIKA HRVATSKA 2 VLADA REPUBLIKE HRVATSKE ZAGREB

PREDSJEDNIK

mr. sc. Andrej Plenković